

Polarity práce univerzitních mateřských škol na příkladě mateřské školy Qočna

Dominika Maňásková

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Dominika Maňásková**
Osobní číslo: **H13260**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Polarity práce univerzitních mateřských škol na příkladě mateřské školy Qočna**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury k problematice výchovy a vzdělávání dětí předškolního věku v podmínkách firemních mateřských škol.

Vymezení teoretických východisek týkajících se specifického postavení univerzitních mateřských škol.

Příprava metodiky výzkumné části, stanovení výzkumných cílů a výzkumných otázek.

Realizace kvalitativně orientovaného výzkumu prostřednictvím interview.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a návrh doporučení pro praxi univerzitních mateřských škol.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. Současná mateřská škola a její řízení. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8537-7.

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-807-3672-218-7.

EACEA. Eurydice policy brief: Early childhood education and care 2014. Brussels: European Commission, 2014. ISBN 978-92-9201-651-7.

PRŮCHA, Jan. Alternativní školy a inovace ve vzdělávání, Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-977-1.

PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. Soukromá a firemní školka od A do Z: jak založit a provozovat soukromé nebo firemní zařízení předškolní výchovy. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4699-9.

ŠMELOVÁ, Eva, FASNEROVÁ Martina a Jitka PETROVÁ. Univerzitní mateřská škola a její specifika v oblasti předškolního vzdělávání. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3877-1.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PaedDr. Jana Majerčíková, PhD.**
Ústav školní pedagogiky

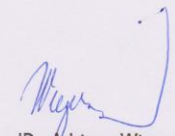
Datum zadání bakalářské práce: **24. listopadu 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **27. dubna 2016**

Ve Zlíně dne 24. listopadu 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

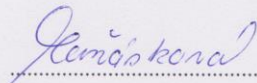
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 11. 2. 2016

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku univerzitních mateřských škol. Bakalářská práce má teoreticko – empirický charakter. Teoretická část je rozdělena do tří kapitol, v kterých jsou sumarizovány poznatky týkající se vývoje předškolních institucí, opatření pro sladování profesního a rodinného života, firemních mateřských škol, charakteristiky univerzitních mateřských škol a jejich specifík. Praktická část bakalářské práce popisuje kvalitativně orientovaný výzkum, který byl realizovaný prostřednictvím interview s učitelkami a rodiči univerzitní mateřské školy. Na základě analýzy interview byly zjištěny specifické faktory působící na fungování univerzitní mateřské školy.

Klíčová slova: univerzitní mateřská škola, firemní mateřská škola, prorodinná opatření

ABSTRACT

This Bachelor thesis is focused on the issue of university nursery schools. The Bachelor thesis has theoretical-empirical character. The theoretical part is divided into three chapters, which are summarized in knowledge concerning the development of pre-school institutions, measures for reconciling work and family life, company nurseries, characteristics of the university nursery schools and their specifics. The practical part describes qualitatively oriented research, which was conducted through interviews with teachers and parents of university nursery school. Based on the analysis of the interviews were identified specific factors affecting the functioning of the university nursery school.

Keywords: university nursery schools, company nurseries, pro-family measures

Chtěla bych poděkovat Doc. PaedDr. Janě Majerčíkové, Phd, za odborné vedení a čas, který mi poskytla během tvorby mé bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat všem učitelkám a rodičům, kteří se zúčastnili mé výzkumné práce

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně dne 11. dubna 2016

Dominika Maňásková

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE	13
1.1 VÝVOJ PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ U NÁS.....	13
1.2 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ U NÁS A JEHO VLIV NA PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	15
2 SLAĎOVÁNÍ RODINNÉHO A PRACOVNÍHO ŽIVOTA.....	18
2.1 OPATŘENÍ PRO SLAĎOVÁNÍ RODINNÉHO A PRACOVNÍHO ŽIVOTA	19
2.2 ZAŘÍZENÍ PÉČE O DĚTI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU V KONTEXTU PLATNÉ LEGISLATIVY	20
2.3 VYMEZENÍ POJMU FIREMNÍ MATEŘSKÁ ŠKOLA.....	21
3 UNIVERZITNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY	23
3.1 ZŘÍZENÍ UNIVERZITNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL.....	24
3.2 SPECIFIKA UNIVERZITNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOL	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	30
4.1 CÍLE VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	30
4.2 METODOLOGIE VÝZKUMU	31
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB VÝBĚRU PARTICIPANTŮ VÝZKUMU	32
4.4 VSTUP DO TERÉNU.....	32
5 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT.....	33
5.1 POZITIVA A NEGATIVA JAKO POLARITY UMŠ Z POHLEDU UČITELEK A RODIČŮ.....	33
5.2 POLARITY ÚZKÉHO VZTAHU UMŠ QOČNA SE ZŘIZOVATELEM.....	37
5.2.1 Benefity pro UMŠ od zřizovatele.....	37
5.2.2 Vysoké nároky a angažovanost zřizovatele.....	38
5.2.3 Zřizovatel jako zaměstnavatel i školitel	41
5.3 PŮSOBENÍ PRAXÍ STUDENTŮ NA FUNGOVÁNÍ UMŠ	42
5.3.1 Polarita působení praxí na děti	44
5.3.2 Klady a zápory praxe pro učitelky a studenty	46
5.4 SPECIFIKA PRÁCE S „UNIVERZITNÍMI“ DĚTMI	48
5.5 SPECIFIKA PRÁCE S „UNIVERZITNÍMI“ RODIČI	51
5.6 ZÁVĚRY A DISKUZE	55
5.6.1 Doporučení do praxe	59
ZÁVĚR	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	66

SEZNAM TABULEK.....	67
SEZNAM PŘÍLOH.....	68

ÚVOD

Univerzitní mateřskou školu můžeme považovat za nováčka mezi předškolními zařízeními v České republice. I kvůli tomuto postavení univerzitní mateřské školy mezi předškolními institucemi nebylo tomuto typu mateřské školy věnováno ještě tolik pozornosti, kolik by si zasloužilo. Univerzitní mateřská škola má podle našeho názoru mezi ostatními institucemi velmi specifické postavení a to zejména z hlediska vztahu této mateřské školy se svým zřizovatelem a rodiči dětí, kteří jsou zároveň zaměstnanci univerzity. Právě tato specifická má své výhody i nevýhody, což přináší určitou polaritu do práce univerzitní mateřské školy. Tato skutečnost nás zaujala natolik, že jsme se rozhodli věnovat tomuto typu instituce větší pozornost a to právě prostřednictvím zpracování této bakalářské práce.

Cílem teoretické části bakalářské práce je přiblížit problematiku univerzitních mateřských škol. Kvůli pochopení všech souvislostí bylo však nutné v první kapitole nastínit vývoj předškolních institucí a také demografický vývoj obyvatel České republiky, abychom pochopili, jak vůbec došlo k zakládání firemních mateřských škol a později také univerzitních mateřských škol. V druhé kapitole dále popisujeme důležitost harmonizace rodinného a profesního života rodičů, kteří se vrací po ukončení mateřské a rodičovské dovolené zpět do pracovního procesu. S tímto tématem přímo souvisí také prorodinná politika státu a prorodinná opatření firem, mezi které spadá také zakládání firemních mateřských škol, které v této kapitole také charakterizujeme. Třetí kapitola se pak zabývá popisem univerzitních mateřských škol, které jsou prorodinným opatřením univerzit pro své zaměstnance a studenty, dále se v této kapitole věnujeme jejich vzniku a specifickými znaky.

Klíčovou částí bakalářské práce je však praktická část neboli výzkumná. Jelikož je náš výzkum kvalitativního charakteru, zvolili jsme k získávání dat metodu interview, kterou jsme považovali pro náš výzkumný účel za nejvhodnější. Cílem výzkumné části bylo popsat, jak působí zřizovatel na fungování Univerzitní mateřské školy Qočna ve Zlíně z pohledu jejich učitelek a rodičů. Dále jsme chtěli zjistit, jak podle učitelek a rodičů působí praxe na běžný provoz mateřské školy a zda je práce s dětmi univerzitních rodičů a rodiči samotnými něčím specifická. Výzkum byl tedy zaměřen na názory učitelek univerzitní mateřské školy a rodičů, kteří zde mají umístěné děti, prostřednictvím kterých jsme se pokusili popsat polaritu práce univerzitních mateřských škol.

Domníváme se, že poznatky plynoucí z našeho výzkumu budou přínosné nejen pro Univerzitní mateřskou školu Qočna, ale zejména pro jejího zřizovatele a zřizovatele jiných univerzitních mateřských škol, kteří díky našim výsledkům výzkumu mohou nahlédnout do prostředí univerzitní mateřské školy pohledem učitelek a rodičů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE

V této kapitole se pokusíme stručně nastínit vývoj českého předškolního vzdělávání, což nám pomůže komplexněji pochopit které politické, ekonomické a demografické změny vedly ke vzniku soukromých a firemních mateřských škol.

1.1 Vývoj předškolního vzdělávání u nás

Z historie předškolní výchovy a vzdělávání u nás je zřejmé, že snaha o tvorbu veřejné předškolní výchovy a předškolního kurikula má na našem území dlouhou tradici. Předškolní výchova si vždy hledala způsob, jak své cíle naplnit, tyto snahy však byly v průběhu historie ovlivňovány celosvětovým společenským děním, ale také vývojem pedagogického myšlení. (Bečvářová, 2010)

Za první program předškolní výchovy u nás můžeme považovat Informatorium školy mateřské od Jana Amose Komenského ze 17. století, který formuluje obsah výchovného procesu, jeho cíle i způsob, jak jej dítěti předávat. Bylo to poprvé, kdy někdo odůvodnil potřebu systematického předškolního vzdělávání. Komenský však tehdy za „školu mateřskou“ považoval výchovu dítěte matkou v rodině, i přesto jsou však jeho myšlenky zajímavé a přínosné i pro dnešní dobu. (Bečvářová, 2003)

Předškolní instituce začaly v Evropě vznikat vlivem okolností průmyslové revoluce, která zapříčinila obrovské změny v postavení všech společenských tříd. Rozvoj kapitalismu způsobil rozpad tradiční dělnické rodiny, jelikož rodiče a starší sourozenci pracovali celý den v továrnách. Malé děti byly tudíž zanechány doma bez potřebné péče a dozoru. Bylo tedy nutné, postarat se o tyto děti a zajistit jejich základní životní potřeby. Díky tomu začaly vznikat první předškolní instituce.

Za první předškolní instituce na českém území můžeme považovat ty, které vznikaly na přelomu 18. a 19. století. Původně měly tyto instituce pouze opatrovnický charakter. Postupně se však začaly v těchto opatrovnách, dětských zahrádkách a mateřských školkách uplatňovat i prvky výchovy a to na základě rozvoje pedagogického myšlení v Evropě, které zapůsobil na výchovu i v tuzemských zařízeních. Průkopníkem předškolního vzdělávání u nás byl Jan Vlastimír Svoboda, který vytvořil první výchovný program „Školka“ pro opatrovnu v Praze Na Hrádku. Dále vznikaly i dětské zahrádky a to po vzoru německých Kindergarten založených F. Fröbelem, který vytvořil ucelený systém předškolní

výchovy, jenž byl založen na dětské hře, a také mateřské školky (první vznikla v roce 1869 v Praze u Sv. Jakuba). Tyto předškolní instituce neměly již pouze opatrovnickou funkci, ale také výchovnou. Díky tomu se dokázaly zařadit do školského systému. Význam těchto předškolních institucí potvrdil také roku 1869 školský zákon, který mateřským školám stanovil povinnost nejen doplňovat rodinnou výchovu, ale také byla mateřská škola povinna děti připravit na školu a všestranně je rozvíjet. Tento zákon stanovoval také formy, metody a prostředky výchovného působení. Došlo též k vyloučení výuky psaní a čtení předškolního kurikula, přesto však měly předškolní instituce převážně vzdělávací a školní charakter v důsledku herbartovské teorie. (Bečvářová, 2003)

Jak uvádí Štverák (1988) na počátku 20. století se začala etablovat předškolní pedagogika, která již striktně odlišovala teorie rodinné a institucionální výchovy. Mateřské školy tedy začaly vytlačovat jiné veřejné předškolní instituce. Poslední opatrovna byla uzavřena roku 1934, dětské zahrádky pak roku 1945. Významnými pracovníci předškolních institucí v té době byly Božena Studníčková, která vydávala knihy a metodické příručky pro mateřské školy, dále Anna Süsová, která zastávala myšlenku, aby měly mateřské školy pouze výchovný ráz a děti měly individuální volnost a v neposlední řadě Ida Jarníková, která vydala Osnovy pro mateřské školy, Index pomůcek a Výchovný program mateřských škol.

Od roku 1948 nastává období, v kterém se zavedl jednotný plánovitý postup výchovy. Humanistické, demokratické a výchovné principy, které poukázaly na potřeby dítěte a jeho individuální rozvoj osobnosti byly opuštěny a místo nich byly praktikovány sovětské teorie, které přinesly do předškolních zařízení normy a ideologicko – výchovný směr orientovaný ke kolektivní výchově, který měl za úkol vychovat uvědomělého občana oddaného socialismu. (Štverák, 1988)

Po roce 1989 však došlo ke změně politického režimu a tyto obměny se zřetelně promítly i do předškolního vzdělávání. Díky novele školského zákona č. 171/1990 Sb. z roku 1990 byl vytvořen legislativní podklad pro první důležité změny ve vzdělávací soustavě. Byla zavedená možnost diferenciovat výuku podle individuálních schopností a zájmů dítěte. Došlo k decentralizaci školství, čímž byla zrušena „jednotná“ škola i její povinná ideová orientace výchovně – vzdělávacího procesu. Zásadní změnou bylo také umožnění právní subjektivity škol, čímž byl ukončen monopol státu na zřizování škol a byl umožněn vznik nestátního školství, tj. škol církevních a soukromých. (Bečvářová, 2010)

To vše vedlo k přeorientování školství na zabezpečování přirozených potřeb dítěte, rozvoj osobnosti a důraz na individualitu. Díky tomu došlo ke snížení počtu dětí ve třídách a integraci dětí se specifickými vzdělávacími potřebami. (MŠMT, 2009)

Ke změnám došlo také v oblasti řízení škol a to tak, že byla posílena jejich pedagogická, ekonomická a správní autonomie. Velká část rozhodovacích pravomocí se tedy přesunula na školy. Díky reformě veřejné správy z roku 2000 bylo zajištěno přenesení státních škol a školních zařízení do působnosti krajů.

Politické a ekonomické změny se promítly taktéž v podobě vzdělávací soustavy. Jelikož události v roce 1989 umožnily vznik soukromých a církevních škol, rozšířily se vzdělávací možnosti a vytvořilo se ve školském systému konkurenční prostředí. Postupně se také rozšiřovaly alternativy předškolního vzdělávání vycházející s montessoriovské a waldorfské pedagogiky, daltonského plánu apod. (MŠMT, 2009)

1.2 Demografický vývoj u nás a jeho vliv na předškolní vzdělávání

„Od roku 1998 došlo k poklesu počtu mateřských škol o 23%, což souvisí s přetrvávajícím nedostatkem míst v mateřských školách, neboť jejich kapacita neodpovídá současnému demografickému vývoji.“ (Pemová a Ptáček, 2013, s. 6)

Na podobu vzdělávací soustavy i na strategickém plánování jejího vývoje se tedy podepsaly zejména demografické změny. Velké počty narozených dětí v 70. letech 20. století se oproti počtu narozených dětí v druhé polovině 90. let zmenšily na polovinu. Tento pokles zapříčinil masivní snižování kapacit mateřských škol. K demografickému nárůstu však došlo opět po roce 2000. Zřizovatelé mateřských škol se však již nestihly tomuto nárůstu narozených dětí přizpůsobit a nedošlo k navýšení počet mateřských škol, které by byly schopné pojmout tento nárůst, a to především ve velkých městech a přilehlých aglomeracích. (Hulík a Tesárková, 2009)

„Aktuální demografická situace je charakterizována pozvolným nárůstem počtu dětí předškolního věku. Přestože se někteří demografové zdráhají pro tento stav používat termín „babyboom“, je zjevné, že počet narozených dětí je výrazně vyšší než kapacita stávajících zařízení péče o předškolní děti. Počátkem devadesátých let 20. století došlo k celkovému poklesu počtu mateřských škol, ale i k snížení kapacity fungujících zařízení.“ (Pemová a Ptáček, 2013, s. 18)

Tab. 1a – Vývoj počtu MŠ v ČR v letech 2004/05 – 2008/09 (MŠMT, 2015)

Školní rok	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009
Počet škol	4 994	4 834	4 815	4 808	4 809
Počet dětí	286 230	282 183	285 419	291 194	301 620

Tab. 1b – Vývoj počtu MŠ v ČR v letech 2008/09 – 2013/14 (MŠMT, 2015)

Školní rok	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014
Počet škol	4 826	4 880	4 931	5 011	5 085
Počet dětí	314 008	328 612	342 521	354 340	363 568

Z tabulek 1a a 1b lze vyčíst, že v České republice je již delší dobu nedostatek míst v mateřských školách. Ve školním roce 2012/2013 zajišťovalo předškolní vzdělávání 5 011 mateřských škol, ve školním roce 2013/2014 narostl počet mateřských škol o 74, tedy celkově na 5 085. I tak je počet mateřských škol nedostačující, jelikož v roce 2014 bylo v České republice celkově 363 568 dětí v předškolním věku.

Z výzkumů agentury Evropské unie pro vzdělávání v publikaci Eurydice policy brief (2014) však vyplývá, že nedostatečné kapacity v zařízeních pro děti předškolního věku jsou problémem většiny evropským zemí. Podle výzkumu, kapacity těchto zařízení odpovídají počtu dětí pouze v Dánsku, Norsku, Finsku a Švédsku, kde nejsou znatelné žádné významné výkyvy mezi poptávkou a nabídkou.

V České republice jsou však již patrné snahy zaměstnavatelů i obcí, které se snaží tuto situaci zlepšit, a proto došlo k zakládání různých forem předškolních zařízení, které vychází vstříc potřebám moderní rodiny. Řešením pro tuto situaci jsou tedy různé formy soukromých a firemních předškolních zařízení.

Jak tvrdí Pemová a Ptáček ve své publikaci (2013, s. 18): „Je zcela logické, že obrovské poptávce rodičů po těchto službách se snaží vyjít vstříc soukromé subjekty nabídkou nejrůznějších komerčních služeb péče o dítě.“

Tomuto tvrzení odpovídají i statistiky MŠMT, které dokládají rok od roku zvyšující se počet mateřských škol v soukromém sektoru.

Tab. 2 – Počet soukromých MŠ v ČR od roku 2005/06 až 2013/14 (MŠMT, 2015)

Školní rok	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014
Počet soukromých MŠ	72	73	77	82	96	126	150	194	249

Nárůst vzniku soukromých mateřských škol lze pozorovat zejména od roku 2010. Mezi tyto soukromé mateřské školy můžeme zařazovat také firemní mateřské školy, které jsou zřizovány v rámci zaměstnanecké politiky větších firem, které tento benefit poskytují zaměstnancům jako pomoc při sladování rodinného a pracovního života, což jistě zvyšuje atraktivitu a kredibilitu firmy. (Majerčíková, Kasáčová a Kočvarová, 2015) Nedostatek volných míst v zařízeních péče o předškolní děti totiž není, jak by se mohlo zdát, pouze soukromým problémem rodičů či výzvou pro stát, ale také významným problémem pro zaměstnavatele. Jelikož si matky z nedostatku míst v zařízeních pro předškolní děti musí prodlužovat svou rodičovskou dovolenou, zaměstnavatelé tak přichází o zkušenou pracovní sílu a musí za nevýhodných ekonomických a časových podmínek hledat náhradu, čímž jejich náklady vzrůstají. (Machovcová a Wichterlová, 2008)

Podle Wichterlové (2007) tuto situaci zlepšuje právě zakládání firemních jeslí, firemních a univerzitních školek, díky čemuž se rodičům pomáhá k dřívějšímu návratu do pracovního procesu.

2 SLAĎOVÁNÍ RODINNÉHO A PRACOVNÍHO ŽIVOTA

Působení demografického vývoje na vzdělávací soustavu jsme popisovali v předcházející kapitole. Nyní je však podstatné, pro celkové dokreslení problematiky univerzitních mateřských škol, zmínit úlohu slad'ování rodinného a pracovního života. S tímto tématem také přímo souvisí prorodinná politika státu a firem.

V dnešní době se stále zvyšují nároky na matky s dětmi a je požadováno, aby se co nejrychleji zapojily do pracovního procesu a navázaly tak na svou dosavadní kariéru. Důležité je však brát zřetel na děti, pro které by mohlo být odložení do neosobního prostředí necitlivé a mohlo by se tak dítěti ublížit, ale také by mohlo dojít k narušení rodinného života na úkor pracovního.

Během historie se měnilo nejen vzdělávání dětí předškolního věku, ale také role ženy. Jak popisuje Giddens (1999), před nástupem moderního průmyslu v 19. století byla výrobní činnost součástí domácnosti a na této činnosti se různou měrou podíleli všichni členové rodiny včetně dětí. V důsledku průmyslové revoluce se však pracoviště oddělila od domova a přesunuly se do továren. Na základě těchto změn ženy přestaly spolupracovat s muži a začaly být závislé na jejich příjmech, jelikož zaměstnanost žen byla velmi nízká a role ženy se začala pojit se zabezpečováním domácnosti.

Od první světové války byl však nedostatek mužských pracovních sil, ženy tedy musely převzít pracovní pozice za muže. Díky tomu došlo k vzestupu zaměstnanosti žen a ta se také dále během 20. století navyšovala. Postupně se však se zvyšující zaměstnaností žen začal řešit problém, který souvisí s jejich dvojí rolí. Tato dvojí zátěž žen, které zároveň pracují a starají se o své děti, způsobila, že evropské státy byly nucené v 70. letech 20. století učinit legislativní změny a opatření, týkající se rovnocenného pracovního postavení mužů a žen a slad'ování rodinného a pracovního života. Tyto opatření vedly k zavedení tzv. rodinné politiky států. (Giddens, 1999)

2.1 Opatření pro sladování rodinného a pracovního života

Opatření pro harmonizaci rodinného a pracovního života definuje stát ve své legislativě. Firmy začaly tyto harmonizační opatření a benefity pro zaměstnance s dětmi zavádět nejen na základě institucionálního tlaku, ale také proto, že pro firmy samotné jsou tyto opatření prospěšné.

Pro snadnější skloubení rodinného a pracovního života byly státem zavedeny konkrétně tyto opatření podle zákoníku práce č. 262/2006 Sb.:

- a) zavedení mateřské a rodičovské dovolené s finanční kompenzací, kterou mohou podle dohody využívat oba rodiče;
- b) rodič si může prodloužit délku rodičovské dovolené až na dobu tří let a jeho zaměstnavatel je povinen mu po tuto dobu držet původní pracovní místo;
- c) rodič na mateřské a rodičovské dovolené si může neomezeně přivydělávat současně za pobírání státního příspěvku.

Pracovní podmínky zaměstnanců pečujících o dítě upravuje zákoník práce podle zákona č. 262/2006 Sb. v § 239 až § 242. Mezi tři nejběžnější úpravy se zařazuje:

- a) Volná pracovní doba
- b) Práce na částečný úvazek
- c) Práce z domova

Jak je uvedeno ve studii Podmínky rodičovství v podnikovém prostředí v mezinárodním srovnání, na rozdíl od rodičů ze západní Evropy a severovýchodních zemí, kteří tyto úpravy úvazku využívají, české podniky je rodičům nabízí jen zřídka. (Křížková, Dudová a Maříková, 2007)

Co se týče dalších výhod, které podniky nabízejí svým zaměstnancům, jsou to například různé formy volna pro rodinné záležitosti, finanční či nefinanční příspěvky, zaměstnanecké služby (ubytování, vlastní zdravotní péče, rekreační a sportovní zařízení) a v neposlední řadě zajištění péče o dítě. Mezi tyto zajištění péče o dítě patří pořádání letních táborů podnikem a také hlídání dětí na pracovišti. Službu hlídání dětí však nabízí pouhá 3% zaměstnavatelů. (Křížková, Dudová a Maříková, 2007)

Jak vyplývá z výzkumu Eurydice „zapojení žen do pracovního procesu ve většině zemí jasně souvisí s věkem jejich dětí. Ekonomická aktivita mužů není věkem dětí ovlivněna

a je soustavně vyšší než ekonomická aktivita žen. Mnoho evropských žen se po dobu kdy pečují o dítě mladší 3 let stáhne z pracovního trhu. Ekonomická aktivita žen s dětmi ve věku mezi 3 a 6 lety je nižší než průměrná, ale jakmile nejmladší dítě dosáhne 6 let, většina evropských žen uvádí, že jsou připraveny vrátit se do zaměstnání. Přerušování výkonu zaměstnání lze částečně vysvětlit nedostatkem dostupné péče o malé děti.“ (EACEA, 2009, s.12)

Možností, jak ženám s dětmi zjednodušit návrat do pracovního procesu po mateřské či rodičovské dovolené, by bylo rozšíření nabídky péče o děti předškolního věku a to také právě díky zakládání firemních mateřských škol s podporou státu. To by přineslo mnoho benefitů nejen pro samotné firmy, ale i pro stát a rodiny, jelikož by se zvýšil počet pracovních sil, mladé páry by nemusely mít obavy o přerušování kariéry jednoho z partnerů, pokud by musel odejít na mateřské/rodičovskou dovolenou a také by stát předešel finančním a sociálním problémům, do kterých se rodiny kvůli této problematice mohou dostat.

2.2 Zařízení péče o děti předškolního věku v kontextu platné legislativy

Než budeme charakterizovat firemní mateřské školy, které jsou prostředkem prorodinných opatření firem, je podstatné definovat a charakterizovat všechny typy existujících zařízení péče o předškolní děti, které v tuzemsku existují.

V České republice rozlišujeme následující zařízení péče o děti předškolního věku:

- **Mateřské školy zřízeny státem, obcí, krajem či svazkem obcí dle školského zákona č. 561/2004 Sb.** Podrobnosti podmínek provozu, organizace, bezpečnosti, stravování a další péči stanovuje vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání. Tato služba je v posledním ročníku mateřské školy zřizované dle stanoveného zákona poskytována bezúplatně.
- **„Soukromé“ mateřské školy zřízené církevními právníckými osobami či jinými právníckými osobami regulovány školským zákonem č. 561/2004 Sb.** Podrobnosti podmínek provozu, organizace, bezpečnosti, stravování a další péči stanovuje vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání. Rozdíl oproti státním mateřským školám je takový, že vzdělávání v těchto zařízeních je poskytováno za

úplatek v takové výši, jakou si stanoví zřizovatel mateřské školy.

- **Živnostenské provozovny péče o předškolní děti dle zákona č. 455/ 1991 Sb., o živnostenském podnikání.** Jde o volnou živnost v oboru činnosti č. 72 „Mimoškolní výchova a vzdělávání“. Obsahem této činnosti je výchova dětí nad tři roky věku v předškolních zařízeních, výuka soukromých mateřských školách a zařízeních sloužících odbornému vzdělávání, pokud nejsou zařazena do sítě škol, školských a předškolních zařízení. Služba je zpoplatněna ve výši stanovené poskytovatelem.
- **Služba péče o dítě v dětské skupině dle zákona č. 247/2014 Sb.** Dětská skupina je novou formou zařízení pro děti od jednoho roku do zahájení školní docházky, jako alternativa k mateřským školám, kterých je nedostatek. Požadavky na provoz a organizaci nejsou tak náročné jak u mateřských škol. Dětské skupiny nejsou primárně vzdělávací institucí, tudíž v nich nemusí působit kvalifikovaní pedagogové.

2.3 Vymezení pojmu firemní mateřská škola

Samotný pojem „firemní mateřská škola“ se nevyskytuje v žádném zákoně, využívá se však opisu „mateřská škola určená ke vzdělávání dětí zaměstnanců zřizovatele nebo jiného zaměstnavatele nebo zaměstnavatelů“.

Firemní mateřská škola je soukromou mateřskou školou, které novela školského zákona č. 472/2011 Sb. dává možnost přednostního přijímání dětí zaměstnanců zřizovatele na základě rozhodnutí zřizovatele mateřské školy a to konkrétně dle ustanovení § 34 odst. 8 školského zákona, a to že:

„Zřizovatel může určit mateřskou školu nebo její odloučené pracoviště ke vzdělávání dětí zaměstnanců zřizovatele nebo jiného zaměstnavatele. Na tuto mateřskou školu nebo odloučené pracoviště se nevztahují odstavce 2 až 4 a § 35 odst. 1. O přijetí do této mateřské školy nebo odloučeného pracoviště rozhoduje ředitel na základě kritérií stanovených zřizovatelem, je-li jím stát, kraj, obec nebo svazek obcí, a v ostatních případech rozhoduje na základě kritérií stanovených vnitřním předpisem právnické osoby vykonávající činnost školy. Kritéria pro přijímání do mateřské školy se zveřejňují předem, a to způsobem umožňujícím dálkový přístup.“

Zřizovatel firemní mateřské školy, tedy firma, si určuje své vlastní kritéria pro přijímání dětí, aniž by se jednalo o diskriminaci ostatních dětí.

Firemní mateřské školy zapsané v rejstříku škol a školských zařízení musí splňovat požadavky školského zákona jako jakékoliv jiné mateřské školy, mohou však nabízet i jiné druhy péče zřizované mimo školský zákon, například pro děti mladší tří let.

Firemní mateřské školy zapsané ve školském rejstříku také mohou získat dotace ze státního rozpočtu podle zákona č. 306/1999 Sb. o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školním zařízením.

3 UNIVERZITNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY

Univerzitní mateřské školy jsou obdobou firemních mateřských škol s tím rozdílem, že vznikají na vysokoškolské půdě a úlohu zřizovatele zastává vysoká škola. Podle klasifikace Průchy (2004) můžeme univerzitní mateřské školy kvůli jejich odlišnosti od klasických státních mateřských škol zařadit mezi moderní alternativní mateřské školy.

Univerzitní mateřské školy jsou zařízeními péče o děti předškolního věku nejen univerzitních pracovníků, ale také studentů. Díky tomuto benefitu vysoká škola umožňuje svým zaměstnancům dřívější návrat z rodičovské dovolené a tak tedy napomáhá v harmonizaci profesního a rodinného života. Studentům, kteří založili rodinu během svého studia, je díky tomuto opatření zajištěna kontinuita jejich vzdělávání na vysoké škole. Firemní i univerzitní mateřská škola musí dodržovat stejné podmínky a vychází ze stejného legislativního ukotvení.

Jak uvádí Šmelová, Fasnerová a Petrová (2013, s. 23): „Profese vysokoškolského pedagoga je velmi specifická, neboť ten vykonává nejenom pedagogickou činnost, ale zabývá se i vědeckou, výzkumnou, vývojovou a další tvůrčí činností, což klade značné nároky na časovou flexibilitu. Taktéž neustálý nárůst nových poznatků a rychlý vývoj ve všech vědních oblastech vyvolává ze strany pracovníků, ale i vedení fakult potřebu jejich včasného návratu a plného zapojení do pracovního procesu, což není zcela jednoduché.“

Toto si jako první uvědomili na Českém vysokém učení technickém v Praze (dále jen ČVUT), kde založili pro své zaměstnance a studenty 1. října 2010 první univerzitní mateřskou školu (dále jen UMŠ) v České republice.

Jako druhá univerzitní mateřská škola v ČR byla založena UMŠ Qočna při Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně a svou činnost zahájila 30. května 2011.

Postupně vznikaly na českých vysokých školách další univerzitní mateřské školy a to konkrétně Univerzitní mateřská škola Rybička v Praze, Univerzitní mateřská škola na VŠE v Praze, Univerzitní mateřská škola Hrášek v Brně, Mateřská škola univerzity Palackého v Olomouci, Univerzitní mateřská škola VŠB – TUO v Ostravě.

Nejmladší univerzitní mateřskou školou je UMŠ Škatulka v Liberci. Její provoz byl zahájen 4. září 2014. V současné době je tedy v České republice zřízeno celkem 8 univerzitních mateřských škol.

Další možností, kterou vysoké školy nabízejí pro své zaměstnance a studenty s dětmi jsou hlídací a dětské koutky. Oproti zřízení univerzitních mateřských škol je založení hlídacích a dětských koutků snadnější. Tyto koutky slouží pro krátkodobé hlídání, například po dobu zkoušky či přednášky. Péče o děti je zajišťována dobrovolníky či chůvami, tudíž je tato služba většinou bezplatná.

Dětský koutek zřídila pro své zaměstnance a studenty Vysoká škola ekonomická v Praze, Technická univerzita v Liberci, Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta sociálních studií na Masarykově univerzitě v Brně, Filozofická fakulta Karlovy univerzity v Praze, Univerzita Hradec Králové, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích a Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

3.1 Zřízení univerzitních mateřských škol

Zřízení univerzitní mateřské školy jako jakékoliv jiné mateřské školy je dlouhodobým procesem. Jak jsme již zmiňovali, v České republice byla „první vlaštovkou“ v oblasti UMŠ Vysoké učení technické v Praze. Ředitelka této UMŠ Lvičata Martina Hovorková v rozhovoru pro časopis Informatorium 3-8 uvedla, jak vůbec myšlenka založit první univerzitní mateřskou školu vznikla: „...kolegyně Jana Kaliková, která to všechno „zpunktovala“, působila jako proděkanka na dopravní fakultě, kde v té době otěhotněla spousta pracovníků. Ty odcházely na mateřskou a přemýšlely o tom, jak se co nejdříve vrátit do práce. Takže je napadlo, že by mohly založit školku. Od nápadu do otevření školky uplynulo asi dva a půl roku, bylo třeba dotáhnout projekt mateřské školy, který financuje EU.“ (Teřhalová, 2010)

Na několika vysokých školách předcházely založení UMŠ průzkumy, které měly zmapovat názory pracovníků a studentů vysokých škol. ČVUT před založením univerzitní mateřské školy nejdříve zrealizovalo dotazníkové šetření. Z výsledků výzkumu bylo patrné, že vznik univerzitní mateřské školy by přivítalo 90% dotazovaných. Také UMŠ Hrášek zrealizovalo výzkum, v němž se vyjádřilo 95% dotazovaných pro vznik univerzitní mateřské školy. Také průzkum mezi zaměstnanci ostravské univerzity rozhodl o zřízení UMŠ.

Založení mateřské školy je finančně velmi náročné, proto byla většina UMŠ zřízena za pomoci projektů a fondů, prostřednictvím kterých univerzity žádaly o finanční podporu při zřizování UMŠ.

Valná většina vysokých škol využila k vybudování univerzitních mateřských škol finanční podporu Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR. Tohoto operačního programu využil k vybudování UMŠ projekt Mandelovy univerzity s názvem Rodina a práce: PROČ NE?. Projekt byl financován pěti miliony a to z oblasti podpory Rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce a sladění pracovního a rodinného života. Cílem projektu Mandelovy univerzity je tedy docílit harmonizace rodinného a pracovního života svých zaměstnanců, kteří se vracejí z rodičovské dovolené zpět na pracovní trh. Prostřednictvím tohoto projektu chce univerzita předcházet diskriminaci na základě pohlaví. Jednou z klíčových aktivit tohoto projektu bylo také zajistit provoz péče o děti zaměstnanců univerzity, na základě této priority také vznikla UMŠ Hrášek, která byla otevřena 1. února 2013. (Evropský sociální fond v ČR, 2015)

Díky finančním dotacím, ve výši necelých 6 milionů, vznikla z tohoto operačního programu také UMŠ Qočna ve Zlíně. Pro Univerzitu Tomáše Bati ve Zlíně bylo motivací k založení UMŠ nedostatečná kapacita v mateřských školách ve Zlínském kraji. Univerzita chtěla také poskytnout pomoc svým zaměstnancům a studentům ve sladování rodinného a pracovního/studijního života, proto navíc při UMŠ zřídila Hlídací koutek Koala, který byl během trvání projektu spolu s mateřskou školou určen pouze pro děti zaměstnanců a studentů univerzity. Školné bylo také zcela hrazeno z projektu. (Evropský sociální fond v ČR, 2013)

Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost využila také Univerzita Palackého v Olomouci. Cílem jejich projektu bylo zřídit univerzitní MŠ a Klub předškoláků s uplatněním principů sladování rodinného a profesního života, zajistit svým zaměstnancům snadnější návrat z mateřské a rodičovské dovolené do pracovního procesu, zajistit nepravidelné hlídání dětí svým zaměstnancům a Ph.D. studentům v Klubu předškoláků a vytvořit prostor pro realizace praxí studentů pedagogické fakulty. Na vybudování mateřské školy v rámci toho projektu získala univerzita dotace ve výši necelých pěti milionů. (Evropský sociální fond v ČR, 2014)

Za podpory Evropského sociálního fondu a operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost byl financován projekt: Řešení problematiky rovných příležitostí na VŠB – TUO, včetně vybudování univerzitní mateřské školy. Cílem projektu bylo zlepšování sociálního zázemí nejen pro zaměstnance univerzity ale také studenty prostřednictvím vybudování

zcela nové nadstandardní mateřské školy, na jejímž financování se z velké části podílela i Vysoká škola Báňská – Technická univerzita Ostrava. Celkově byl tento projekt financován částkou 19 milionů. (Evropský sociální fond v ČR, 2012)

Univerzitní mateřská škola Lvíčata, UMŠ Vysoké školy ekonomické a UMŠ Rybička, které sídlí v Praze, byly financované z projektu Operačního programu Praha – adaptabilita z prostředků Evropského sociálního fondu a z rozpočtu hlavního města Prahy a to částkou 6 milionů, 3,7 milionů a 2,8 milionů korun. Důvodem pro zřízení UMŠ Lvíčata byla nedostatečná kapacita pro děti v mateřských školách na území hl. města Prahy. Svým zaměstnancům tedy zřizovatel chtěl umožnit dřívější návrat z rodičovské dovolené a pomoci dostudovat studentům, kteří založili rodinu během svého studia. (Operační program Praha- adaptabilita, 2010) Zkvalitnit služby pro své zaměstnance a studenty s dětmi chtěla prostřednictvím svého projektu zřízení UMŠ i VŠE v Praze.

3.2 Specifika univerzitních mateřských škol

Univerzitní mateřské školy mají v sektoru služeb o děti předškolního věku velmi specifické postavení. Vysoké školy můžeme považovat za určitý typ „firmy“, proto je logické, že univerzity i firmy mají podobné zájmy v oblasti poskytování zaměstnaneckých benefitů a zvyšování kredibility pracoviště. Tento zájem spojený s problémem nedostatečných kapacit českých mateřských škol determinuje důvod pro zřízení firemní/univerzitní mateřské školy.

To potvrzuje i rektor Technické univerzity v Liberci Zdeněk Kůs „Chceme usnadnit mladým kvalifikovaným lidem návrat do práce, zejména mladým maminkám, které by se chtěly z mateřské dovolené vrátit na univerzitu. V minulosti jsme zaznamenali případy, kdy se mladé vědkyně nemohly vrátit kvůli svému dítěti do laboratoří, přestože o jejich práci univerzita stála. Cenově by měla být přijatelná, protože našim zaměstnancům univerzita přispívá ze sociálního fondu univerzity. Za výhodu považují také to, že rodiče mohou v případě nějakého problému být u svého dítěte během několika minut.“ (Technická univerzita v Liberci, 2014)

Jedním ze specifíků, kterými tyto mateřské školy disponují, je prostředí vymezené pro velmi úzkou skupinu lidí. Díky tomu zde vzniká potenciál vytvořit pro rodiče a děti rodinnou

atmosféru, kde může probíhat užší spolupráce mezi učiteli a rodiči a vzniká přátelštější prostředí, než je tomu ve velkých státních mateřských školách.

Univerzitní mateřské školy poskytují svým rodičům řadu benefitů v oblasti flexibilní péče o dítě. Patří sem například prodloužená provozní doba některých mateřských škol do 17 hodiny. Olomoucká UMŠ poskytuje rodičům výběr ve využití celodenní, dopolední nebo pouze odpolední docházky. Valná většina univerzitních mateřských škol poskytuje také celoroční provoz – tedy i během letních prázdnin, kdy je většina běžných mateřských škol uzavřena či má provoz během letních prázdnin omezen.

Díky snaze vysokých škol umožnit svým zaměstnancům a studentům dřívější návrat do pracovního procesu, umožňují některé UMŠ přijetí dětí již od dvou let věku. Například UMŠ Qočna ve Zlíně má pro děti mladší tří let speciální adaptační program, během kterého učitelky úzce spolupracují s rodiči a prarodiči dětí, aby jim co nejvíce usnadnili přechod do nového prostředí. Tento adaptační program má dlouhodobý charakter a slouží k začlenění do kolektivu a vedení k samostatnosti v sebeobsluze a hygienických návycích. Během adaptace pomáhají také studentky oboru Učitelství pro MŠ. (Univerzitní mateřská škola Qočna)

Ve většině univerzitních mateřských škol je také snížený počet dětí ve třídách, což umožňuje individuálnější práci s dětmi, než je tomu v běžných mateřských školách.

Univerzitní mateřské školy většinou disponují širokým výběrem nadstandardních aktivit a programů. Pro většinu UMŠ je již standardem poskytovat kroužek anglického jazyka. V UMŠ Qočna dokonce výuka anglického jazyka probíhá již v rámci řízených činností, účastní se jí tedy všechny děti. UMŠ Lvíčata v Praze nabízí svým dětem kromě jazykové přípravy anglického jazyka také kroužek francouzštiny.

Dále můžeme považovat za nadstandardní edukační aktivity rozvoj základních IT dovedností či nadstandardní logopedická péče, kterou často UMŠ svým dětem poskytují individuální či skupinovou formou. Například v UMŠ Qočna probíhá logopedická péče kombinací obou forem, tedy individuálně a skupinově pod vedením vyškolených učitelek se záštitou speciálního pedagoga. V srpnu 2014 byla v prostorách této mateřské školy vybudována také výuková místnost pro individuální logopedickou péči. (Univerzitní mateřská škola Qočna)

Jedním ze zajímavých kroužků, který také nabízí UMŠ Lvíčata je kroužek „malý šikula“ neboli dětské mensa, dále například tato mateřská škola nabízí aktivity, díky kterým se děti seznamují s technikou prostřednictvím jednoduchých pokusů. (Univerzitní mateřská škola Lvíčata)

Jedním z výrazných specifík univerzitních mateřských škol je jejich úzká spolupráce s pracovníky univerzity. Mateřská škola tak může komunikovat s odborníky předškolní pedagogiky či využívat pomoc studentů oborů týkajících se předškolní pedagogiky. Studenti Učitelství pro MŠ na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně využívají tuto mateřskou školu k realizaci svých odborných praxí, stejně jako například UMŠ v Olomouci. Praktikantky pro děti realizují nejrůznější vzdělávací aktivity, které obohacují program mateřské školy a zároveň si těmito praxemi zkoušejí své budoucí povolání. Některé univerzitní mateřské školy můžeme tedy zároveň označit i za tzv. fakultní mateřské školy, které právě pro univerzity s pedagogickými obory poskytují prostor pro realizace praxí svých studentů.

Na závěr této kapitoly lze konstatovat, že univerzitní mateřské školy jistě poskytují ve srovnání s běžnými mateřskými školami, nadstandartní péči nejen dětem ale také rodičům.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

V teoretické části bakalářské práce jsme vymezili teoretické východiska týkající se problematiky univerzitních mateřských škol a obecnou charakteristikou firemních a univerzitních mateřských škol. V první a druhé kapitole jsme se věnovali vývoji předškolních institucí a harmonizaci rodinného a profesního života prostřednictvím firemní mateřské školy. Ve třetí kapitole teoretické části je již věnována pozornost pouze charakteristice univerzitních mateřských škol a jejich specifickým, na které bychom chtěli v rámci praktické části této práce navázat.

V následujících podkapitolách se budeme věnovat stanovením a objasněním cílů výzkumů, dále zdůvodníme výběr výzkumné metody, popíšeme výzkumný soubor a způsob výběru dat.

4.1 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Hlavním cílem výzkumu bylo odhalit specifické faktory působící na fungování univerzitní mateřské školy, prostřednictvím názorů učitelek a rodičů Univerzitní mateřské školy Qočna.

Hlavní výzkumná otázka: Jaké specifické faktory působí na fungování UMŠ Qočna?

Dílčí výzkumné cíle:

1. Popsat, jakými specifiky podle názorů učitelek a rodičů UMŠ disponuje ve srovnání s běžnými mateřskými školami.
2. Charakterizovat vztah UMŠ se zřizovatelem podle názorů učitelek UMŠ
3. Popsat odlišnost práce učitelky s univerzitními dětmi a rodiči od práce s dětmi a rodiči v běžné mateřské škole.

Na základě dílčích výzkumných cílů jsme stanovili následující dílčí výzkumné otázky:

1. Jaké jsou specifika UMŠ podle učitelek a rodičů na rozdíl od běžných mateřských škol?
2. Jaký je vztah UMŠ se zřizovatelem?
3. Jak učitelky charakterizují práci s univerzitními dětmi a rodiči v porovnání s prací v běžné mateřské škole?

4.2 Metodologie výzkumu

Jako hlavní cíl výzkumu jsme si stanovili odhalit, jaké specifické faktory působí na fungování UMŠ Qočna. Jelikož jsme usilovali o získání subjektivního názoru, nejvhodnější pro nás bylo získat potřebné informace prostřednictvím kvalitativního výzkumu.

Jelikož bylo námi zkoumané prostředí mateřské školy velmi malým prostorem s úzkými vztahy mezi subjekty, byl pro nás zvolený kvalitativní způsob výzkumu tedy nejvhodnější.

Pro zjišťování názorů na danou problematiku jsme využili rozhovor neboli interview, což je podle Švaříčka a Šed'ové (2007) nejčastěji využívanou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu.

„Interview je výzkumnou metodou, která umožňuje zachytit nejen fakta, ale i hlouběji proniknout do motivů a postojů respondentů. U interview můžeme sledovat i některé vnější reakce respondenta a podle nich potom pohotově usměrňovat další průběh kladení otázek“ (Skalková a kol. in Gavora, 2000, s. 110)

Pro náš výzkumný záměr bylo nejvhodnější využít formu polostrukturovaného interview, kdy jsme na základě výzkumných cílů a otázek vytvořili tematické okruhy interview a seznam otázek, které jsme následně pokládali našim participantům výzkumu..

Interview byly se souhlasem participantů výzkumu nahrávány na diktafon. Nahrávka sloužila k přepisu interview do písemné podoby. Přepis jsme následně analyzovaly pomocí techniky otevřeného kódování.

„Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje.“ (Švaříček a Šed'ová, 2007, s. 221)

Jednotkám textu jsme tedy přiřadili určité kódy, které vyjadřovali podstatu dané jednotky. Jakmile jsme měli všechny prepisy interview okódované, vytvořili jsme seznam kódů, který nám sloužil ke následné kategorizaci kódů. Kategorizace kódů je procesem, kdy kódy podobného významu slučujeme do pojmenovaných kategorií, v kterých vytváříme hierarchický systém.

Na základě kategorizovaných kódů jsme si poté vytvořily myšlenkovou mapu, prostřednictvím které jsme interpretovali získaná data.

4.3 Výzkumný soubor a způsob výběru participantů výzkumu

Výzkumný soubor tvořily učitelky a rodiče UMŠ Qočna. Prvotním záměrem bylo nejdříve realizovat interview pouze s učitelkami této mateřské školy, uvědomili jsme si však, že i názory rodičů by byli velmi přínosné a pomohli by nám v dokreslení celkového obrazu zkoumané problematiky.

Oslovili jsme tedy tři učitelky UMŠ Qočna a také dva rodiče, kteří mají v této mateřské škole umístěné dítě. Záměrně jsme vybrali jednoho rodiče, který působí na univerzitě jako zaměstnanec a jednoho rodiče, který univerzitním zaměstnancem není, abychom mohli porovnat jejich názory. Participantů výzkumu byli tedy zvoleni na základě záměrného výběru.

4.4 Vstup do terénu

Interview s participanty výzkumu probíhaly od ledna do února roku 2016. Interview s učitelkami probíhaly v prostorech univerzitní mateřské školy, interview s rodiči v univerzitní knihovně a kanceláři rodiče. Všechny interview proběhly v uvolněné atmosféře, doba trvání jednotlivých interview se pohybovala v rozmezí 30 – 60 minut.

Během výzkumu bylo nutné klást velký důraz na anonymitu našich participantů. Přestože učitelky souhlasily s nahráváním interview a jejich následnou analýzou a interpretací, měly obavy o zachování své anonymity, jelikož v UMŠ je velmi nízký počet pedagogů, kteří přichází do velmi úzkého kontaktu s univerzitou. S participanty byl tedy podepsán informovaný souhlas (na ukázkou v příloze P1) o využití získaných dat z interview, v kterých je z důvodu zachování anonymity stanoveno, že záznamy interview ani jejich přepisy v plném znění nebudou publikovány, jelikož z jejich kontextu by se daly vydedukovat identity jednotlivých učitelek. Proto v bakalářské práci využijeme pouze části interview v rámci interpretace dat a kompletní přepisy zde nebudou uvedeny.

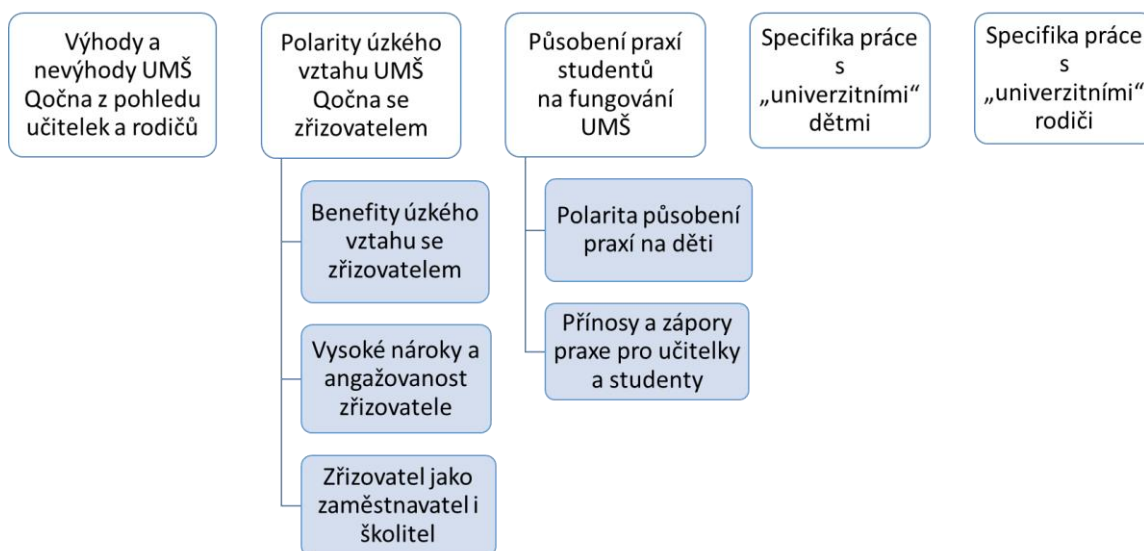
Jednou z časově nejnáročnějších fází výzkumu byl přepis nahrávek interview do písemné podoby.

5 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

V této kapitole budeme popisovat výsledky analýzy interview s jednotlivými participanty – učitelkami a rodiči. V první fázi zpracování dat jsme přepsali zvukový záznam interview do písemné podoby. Dále následovalo intenzivní a opakované pročitání prepisů interview. Poté jsme si jednotlivé prepisy rozdělily podle významu do menších celků a následně jsme tyto data zpracovali pomocí otevřeného kódování. Následně jsme si kódy, které měly podobný význam, rozřadili do pěti kategorií a jednotlivé kategorie jsme pojmenovali tak, aby významově zastřešovali subkategorie a kódy v nich obsažené.

Naše participanty – učitelky označujeme zkratkami U1, U2, U3. Rodičové jsou označováni jako R1 a R2. Označením „univerzitní“ rodič je myšlen rodič, který má umístěné dítě v UMŠ a zároveň je zaměstnancem univerzity. Děti těchto rodičů jsou označovány pojmem „univerzitní“ děti.

Pro přehlednost v kategoriích a subkategoriích jsme vytvořili následující schéma.

5.1 Pozitiva a negativa jako polarita UMŠ z pohledu učitelek a rodičů

První kategorie popisuje osobní názory učitelek a rodičů na to, co považují za výhody a nevýhody univerzitní mateřské školy.

Jedny z prvních otázek našeho interview s participanty směřovaly k zjištění osobního názoru na to, co považují za výhodu a nevýhodu této univerzitní mateřské školy.

Jako jeden z hlavních benefitů UMŠ byly v interview uváděny nadstandardní aktivity, které UMŠ svým dětem poskytuje. Dětem jsou poskytovány kroužky plavání, tenisu, tanečků, anglického jazyka a flétny, které jsou ovšem zařazeny během provozní doby, což není, jak uvádí jedna z učitelek (U3), velmi běžné. Nově budou také zařazeny do aktivit pro děti návštěvy sportcentra a plánuje se ozdravné otužování, návštěvy solných jeskyní a začlenění pohybových programů jako je lyžařský kurz a bruslení.

Od participantů jsme zjistili, že mateřská škola má také vypracovaný program „Zdravé tělíčko“, který vychází z projektu Zdravá mateřská škola a v rámci jeho plánů byla realizována zdravotní cvičení s fyzioterapeutkou a do vzdělávacích plánů byla zanesena pravidelná zdravotní cvičení.

Učitelka (U1) také uvedla: „... v naší mateřské škole je velmi dobře, jestli teda můžu říct i nadstandardně zpracován plán logopedické prevence a je vlastně rozpracován do všech tříd. Je to vlastně trošičku nadstandardní program logopedické péče, protože tady pracujeme ve skupinové péči ale i v individuální...ve všech třídách. Každý den jsou zařazována oromotorická cvičení, to například před jídlem, kdy děti prostě rozhýbávají jazyk, různou oromotoriku ...no a snažíme se, aby opravdu i mladší děti prošly individuální logopedickou péčí.“

Z tohoto úryvku je tedy zřejmé, že na logopedickou péči a prevenci je v této mateřské škole kladen velký důraz. Svědčí tomu také fakt, že UMŠ pro své děti vybudovala logopedický koutek pro individuální péči. V UMŠ je také kladen důraz na logopedické vzdělání pedagogů, o čemž vypověděla participantka (U1), která řekla: „...učitelky si dělají kurzy... nejenom já, ale už i paní učitelka XY má logopedický kurz a postupně si to chtějí dodělat všechny, aby to byl opravdu nadstandard tady té školky...“

Nadstandardní aktivity a činnosti pro mateřskou školu zajišťuje také z velké části její zřizovatel, tedy univerzita. Učitelky uváděly za jednu z největších předností právě spolupráci s fakultou humanitních studií, jejichž studenti oboru Učitelství pro mateřskou školu nebo studenti zdravotních oborů utvářejí v rámci svých praxí vzdělávací programy a aktivity pro děti.

Velmi časté jsou také návštěvy fakult třídami UMŠ. Děti navštěvují nejen zmíněnou fakultu humanitních studií, ale také technologickou fakultu, kde děti navštívily laboratoře. Jedním z přínosů těchto návštěv nejsou pouze nové zkušenosti dětí, které se například učí

zkoumat při pokusech, ale také jak uvedla participantka (U1): „Děti se vlastně seznamovaly s místem, kde pracují jejich rodiče. Seznámily se s tím pracovištěm, ale také jsou od začátku seznamování s vědeckou a výzkumnou prací, což je vlastně zajímavá...“

Svým tvrzením participantka (U3) také popisovala, že díky nadstandardním vzdělávacím činnostem jsou děti více rozvíjené v některých oblastech: „... tady opravdu každý měsíc vymyslíme nějaké to pečení, děláme ty ovocné saláty, právě teď začneme chodit do sportcentra. Pořád je co nabízet. Mají tu ty děti prostě větší vyžití a tím pádem si myslím, že jsou více připravené, rozvíjené v některých oblastech... přece jenom se tady dělají ty pokusy...“

Jelikož univerzitní mateřská škola je obdobou firemní mateřské školy, její hlavní účely jsou totožné – ulehčit zaměstnancům návrat do pracovního procesu po mateřské či rodičovské dovolené a pomoci jim v harmonizaci rodinného a profesního, v případě UMŠ i studijního života. Z tohoto důvodu také UMŠ Qočna **umožňuje přijímat děti již od dvou let** věku, toto opatření však v běžných státních mateřských školách není zavedeno, proto tuto možnost můžeme označovat za nadstandardní.

Tento zaměstnanecký benefit využila také participantka (R1), která nám na otázku proč si pro své dítě vybrala zrovna UMŠ Qočna odpověděla: „... univerzita mi to nabídla jako zaměstnanecký benefit a i kvůli tomu, že tam berou děti mladší tří let... protože jsem dávala dítě do školky ve dvou letech, abych mohla nastoupit do práce a na základě toho mi oni nabídli místo ve školce a na základě toho jsem se rozhodla jít do práce...“

Podstatnou výhodou je také menší počet dětí ve třídě, než je tomu ve státních mateřských školách. Tento benefit umožňuje **individuálnější přístup k dětem**, což participantka (R2) označila za největší přednost této mateřské školy: „...většinou jich tam je kolem 15ti a to je úplně nejlepší, protože ten individuální přístup je pak realizovatelný. Jinak to není asi moc realizovatelné. A toto mě vede i k tomu, že budu asi pokračovat v té školce. My jsme totiž byly zrovna u zápisu do státních školek a ten počet 28 nejmíň mě odrazuje od toho, že ji tam určitě dávat nebudu...“

Univerzitní mateřské školy jsou specifické také svou **prodlouženou provozní dobou do 17 hodin a celoročním provozem** i během letních prázdnin. Tento benefit pro rodiče je však nevýhodou pro učitelky v UMŠ. To potvrdila participantka (U1): „ největší výhodou a zároveň takovým nadstandardem pro děti... hlavně pro rodiče, je umožněný letní

provoz... Je to výhoda oproti jiným mateřským školám, které bývají přes letní prázdniny většinou uzavřeny... můžou si teda odpočinout učitelky, což je podle mě velice důležité, tady tu možnost nemáme. Takže...ono je to výborná výhoda pro rodiče a děti, ale pro učitelky, nebo to si teda myslím já, tam opravdu chybí doba, kdy si opravdu mohou vybrat jenom tu dovolenou, na kterou mají nárok. Samozřejmě, že jsme tu pro děti a služba pro rodiče, ale myslím si, že i učitelky mají právo si odpočinout...“

Tento výrok nám umožňuje poukázat na polaritu některých benefitů, které mateřská škola poskytuje rodičům a dětem, ale které již nejsou tolik výhodné pro učitelky této mateřské školy. Jako za jeden z benefitů uvedl participant (R1) nejen možnost umístění dítěte do UMŠ od dvou let ale také fakt, že ve srovnání s jinými soukromými mateřskými školami, má právě UMŠ **nižší cenu školného**. (R1): „...jiné školky...to bylo strašně drahé, platily by se velké částky, takže to by pomalu člověk nemusel chodit ani do práce.“

Nízkou cenu školného uvedl jako benefit také jiný participant (U2), avšak s poukázáním na to, že cena školného je neúměrně nízká k poskytovanému nadstandardu, který mateřská škola dětem a rodičům dává. Participantka (U2) řekla: „V té jiné soukromé MŠ bylo školné několikrát větší a tady právě oproti tomu se mi zdá, že je školné malé... že by mohlo být klidně i větší na ten úkor kolik nadstandardních aktivit se tady realizuje pro rodiče... což třeba v té druhé školce nebylo. Když porovnáme cenu i ve státních školkách a tady, tak jako nepřijde mi tam ten rozdíl obrovský...na úkor toho, když zas srovnám ty aktivity a nadstandardní věci, co máme.“

Učitelky se ve svých výpovědích shodly na tom, že mají pocit, že **univerzita více stojí za rodiči**, kteří jsou v podstatě zaměstnanci a kolegové z univerzity, než za univerzitní mateřskou školou. Z výpovědí vyplynulo, že univerzita i mateřská škola se přizpůsobuje nárokům rodičů, jelikož mateřská škola vznikla primárně pro ně jako zaměstnanecký benefit.

To dokládá také výrok participanta (U3): „...ta univerzita...to také vnímám, že se snaží těm rodičům vyhovět někdy až moc. Že by někdy měla více stát za tou školkou, než za tou komunitou těch svých v podstatě kolegů z univerzity.“

Zajímavá byla také výpověď participanta (U2), který řekl: „Právě příslušnost některých rodičů k univerzitě...my jsme vlastně jejich univerzitní školka... se ve vztahu ke školce projevuje tím způsobem, že my jsme tady jenom pro ně, takže nemusí respektovat pravidla,

školní řád a zaměstnance školky... V mém bývalém pracovišti bylo sice několikrát vyšší školkovně, ale rodiče byli mnohem více pokornější, vstřícnější, vděčnější...“

Z těchto výpovědí učitelek můžeme dedukovat, že univerzitní mateřská škola je považována rodiči za službu od svého zaměstnance, tudíž se může docházet k situacím, kdy někteří univerzitní rodiče tento benefit berou za samozřejmost. Učitelky a rodiče se tak mohou dostávat spíše do pozice poskytovatele služeb a zákazníka než do partnerského vztahu, který je nejen pro dítě ale také rodiče a MŠ jistě vhodnější. Všechny zmíněné benefity i negativa, které zmínily naše participantky, se však jednoznačně určitým způsobem odráží na klimatu mateřské školy a vztazích uvnitř.

5.2 Polarity úzkého vztahu UMŠ Qočna se zřizovatelem

Díky úzkému sejití univerzitní mateřské školy a jejího zřizovatele vzniká mezi těmito institucemi specifické pouto, které se od vztahu zřizovatele státní mateřské školy podstatně liší. Participantky tento vztah považují za přínosný, avšak podle jejich slov univerzita zasahuje do fungování mateřské školy více, než je tomu běžné u zřizovatele státních mateřských škol, což učitelky označovaly spíše za nevýhodu.

5.2.1 Benefity pro UMŠ od zřizovatele

Jak jsme již zmiňovali v předcházející části, za největší benefity UMŠ považovali naši participanty právě možnost **spolupráce s univerzitou a jejími fakultami**, které obohacují vzdělávací nabídku mateřské školy svými programy a činnostmi pro děti.

Tuto spolupráci participantka (U2) shrnula ve svém výroku: “...pedagogická fakulta nám poskytuje různá divadla, kdy studenti to připraví...v tomto směru s námi spolupracují. Samozřejmě i ty praxe nám pomáhají, když potřebujeme nějakou akci realizovat, tak jsou nám k dispozici taky studenti. Co se týče technologické fakulty, tak ta nám například hodně pomáhá s pomůckami nebo s hračkami.. mají velký zájem nám v tomhle směru přispět. Co se týče tady těch zdravotního odvětví na fakultě humanitních studií, tak ti taky kolikrát tady realizují nějaké akce pro děti...“

Participanty také během interview ocenili kromě aktivit pro děti, které realizuje univerzita, **možnost přímé komunikace se zřizovatelem** a jeho přímé zapojení do dění mateřské školy. Participantka (U3) v této souvislosti také poukázala na fakt, že v běžných mateřských

školách pedagogové takovou možnost nikdy nezískají a podotkla, že děti v univerzitní mateřské škole mají již povědomí o tom, že návštěvy zástupců univerzity jsou něčím výjimečným. Participantka (U3) řekla: "Vlastně i ty samotné děti mají povědomí o tom, že jsou to lidi z univerzity a přece jenom dítěti ve školce je jedno, že ho nějaké město zřizuje..." Následně však participant upozornila: „...jen je potřeba nastavit ty pravidla. Aby zase někdy ten zřizovatel zbytečně nepřejímal roli ředitelky... přece jenom zase proto se volí ředitelka a myslím si, že naše paní ředitelka ví, co má dělat a dělá to dobře. Takže aby to nebylo spíš jenom zbytečné přejímání..., aby tam byla ta hranice, aby ta ředitelka byla ředitelka.“

Úzký vztah mateřské školy se zřizovatelem je tedy polaritní a má pro participanty své výhody i nevýhody. Podstatné však podle nich bylo zejména to, aby zřizovatel ponechal mateřské škole dostatečnou autonomii.

5.2.2 Vysoké nároky a angažovanost zřizovatele

Z interview s participanty vyplynulo, že učitelky této mateřské školy mají pocit nedostatečné svobody, cítí vysokou míru nátlaku, angažovanosti do vnitřních záležitostí UMŠ a vysokou míru kontroly od zřizovatele, tedy univerzity.

Univerzita podle učitelek klade na mateřskou školu požadavky, kterým se mateřská škola musí velmi rychle přizpůsobovat. Proto musí být učitelky i mateřská škola jako celek velice flexibilní a adaptabilní na požadavky univerzity. Pro úplné seznámení se situací uvádíme následující příklady výpovědí, v kterých učitelky popisovaly, jaké nevýhody podle nich úzký vztah se zřizovatelem přináší.

(U1) „...jsou tady kladeny jako kdyby velmi rychlé požadavky na nějakou aktuální změnu vzdělávacího programu. To znamená, že potřeby hlavně univerzity...když máme naplánovaný týdenní plán a často... rychle dojdou zahraniční hosté a my tady ze dne na den musíme třeba změnit plán a musíme opravdu připravit výrobky, dárečky... což taky pro nás takovou...nevýhodou. Prostě se musíme přizpůsobit, musíme být flexibilní...“

(U2) „Tady výhodou i nevýhodou je to, že jsme univerzitní mateřská škola a že musíme v uvozovkách splňovat co nejvíce těch ambicí, předpokladů, cílů co mají jak rodiče tak i právě ta univerzita...obrovský tlak na děti s nadstandartními aktivitami, tlak na vzdělání pedagogů, spousta vystupování pro univerzitu a tvoření přáníček, dárečků, velká spousta

praxe studentů... někdy je to pro nás výhoda, že nás tlačí k něčemu, co pak ovlivní školku pozitivním směrem. Na druhou stranu to může být i nevýhoda, že někdy kolikrát se snažíme zavděčit a je to na úkor třeba dětí.“

(U3) „Je velký rozdíl v tom, co po nás chtějí jako po třídě předškoláků a co po malošcích. Protože přece jenom malošci nevystupují na rektorátu, nechodí, nevyrábí dárečky, ale je pravda, že jsem v životě nevystupovala s dětma tolikrát jako tady, protože rektorát vždycky zavolá: „Musíte jít vystupovat tam, musíte jít tam...“. Jediné co je nevýhoda, mi přijde, že je to dost narychlo a často pozdě. Takže ve stresu se třeba jen týden, čtrnáct dnů nacvičuje pásmo těch předškoláků a do toho dárečky musíte vyrobit, přáníčka musíte vyrobit, aby člověk nepřišel s prázdnou. Takže v tomto si myslím, že jsou ty nároky mnohem vyšší...“

Z uvedených příkladů vyplývá, že univerzitní mateřská **škola plní pro svého zřizovatele i propagační a reprezentační funkci**. Vytíženost UMŠ těmito propagačními činnostmi podle participantky (R1) způsobuje, že učitelkám zbývá podstatně méně času na samostatnou vzdělávací činnost, kterou si naplánovaly.

S uvedeným označením reprezentačních činností mateřské školy korespondují také výpovědi učitelek, které často mluvily o velké **otevřenosti mateřské školy veřejnosti** ve srovnání s běžnými mateřskými školami. Naše participantka (U3) řekla: „Je tady mnohem víc interakci se společností, s venkem než s tou státní, která je vyloženě uzavřená. Jsme víc vidět, protože tím, že vystupujeme tam a tam. Je to i trochu spjaté s tím, že univerzita je ve Zlíně, je to určitá prestiž města, takže i město po nás něco chce, zřizovatel a ta školka je určitě víc vidět. Takže v té prezentaci asi je jinde než klasická školka...“

Z výpovědi participantů vyplynulo, že existují také další nevýhody úzkého vztahu univerzitní mateřské školy a zřizovatele. Za nevýhodu participant označil **nesamostatnost UMŠ v rozhodování** o záležitostech, v kterých mají běžné mateřské školy větší volnost. Zřizovatel podle učitelek nezasahuje pouze do vzdělávacích plánů mateřské školy svými náhlými požadavky, ale univerzita také přebírá finanční rozhodování mateřské školy, což není v běžných mateřských školách obvyklé.

Participantka (U1) tuto situaci popisovala slovy: „Nevýhodou také je...řeknu to na rovinu...že v podstatě zřizovatel je univerzita...takže v normální běžné státní školce všechny dokumenty si vlastně zpracovává statutární orgán, tudíž ředitelka a plus její

učitelky, že. Zřizovatel, což je město, ten jenom nahlíží, dá balíček financí a pak už žádný dozor, žádná kontrola. Jako kontrola je tu česká inspekce, která přijde jednou za čas zkontrolovat dokumenty vzdělávací a zároveň i finanční. Tady je nevýhodou to, že jsme vlastně neustále pod tlakem odborníků, což je vlastně na jednu stranu dobře, že nám někdy i poradí, pomůžou a na druhou stranu jsme učitelky, přece jenom máme chuť prostě pracovat a nebýt demotivovány...chceme samostatnost a tady máme prostě pocit, že v některých věcech jsme v podstatě... jako kdybychom byly nesamostatné, a jsme podřízeny až příliš moc zřizovateli v rozhodování a nejenom ve vzdělávání ale i ve financích. Vlastně i v podstatě musíme různé finanční...jak bych to řekla...smlouvy, což si normálně ředitelka dělá sama...přijímání pracovníků...tak tady jsme pod tlakem opravdu zřizovatele...“

S uvedeným výrokiem korespondoval také názor participantky (U2), která řekla: „V bývalé mateřské škole měli třídní učitelé k dispozici vždy určitou částku ze školného, za kterou mohli realizovat jak kvalitnější prostředky, pomůcky, hračky tak i jiné věci.“

Později učitelka dodala: „Když porovnáím tuto mateřskou školu ...k té státní, tak tam ten zřizovatel jim naopak je blíž co se týče finančních prostředků, že jim dá finanční prostředky, ale na druhou stranu těm pedagogům nechává volnou ruku, co si s tím chtějí udělat, kde oni uznají za vhodné – jestli vybavit školní zahradu, udělat nějaké aktivity nebo nějaké akce nebo nějaké pomůcky pořídít. Z té univerzity je to takové jakože, že nám přímo dají tu věc nebo určité pomůcky nebo nám zařídí určité aktivity přímo. Na jednu stranu více a přesto méně, je potřeba, aby se (zřizovatel) nejdříve více zajímal a poté zasahoval...“

Z výpovědí učitelek tedy jasně vyplývá, že učitelkám nevyhovuje absence samostatného finančního rozhodování mateřské školy.

Během analýzy interview nám také stále častěji vyplouvala na povrch skutečnost, že učitelky mateřské školy si připadají **zřizovatelem velmi kontrolované**. Tento dojem nám potvrdili svými výpověďmi i rodiče, kteří uváděli, že měli často při návštěvě UMŠ pocit, jako kdyby přicházely do mateřské školy na kontrolu. Právě jedna z participantek (R1), která působí na fakultě humanitních studií jako lektor pedagogických oborů a zároveň má v UMŠ umístěné dítě uvedla: „Já jsem tam nikdy nechtěla chodit jako... aby paní učitelky ze mě měly pocit, že jsem tam teď přišla na kontrolu...dvakrát za den, a protože věděly, že jsem z univerzity a chodím tam se studentkami, takže jsem chtěla,

aby měly takovou důvěru a věděly, že se nemusí bát... protože takové obavy tam asi jsou. A ze začátku opravdu paní učitelky měly jako kdyby respekt...zezačátku opravdu vždy stály v pozoru a kontrolovaly, jestli je všechno v pořádku...“

S tím koresponduje i názor druhého rodiče (R2), který řekla: „... paní učitelky ve třídě mi připadají takové dost uzavřené. Připadám si někdy jak česká školní inspekce, když tam přijdu. Mají takový strach zbytečný, nevím proč. Takový zbytečný strach z něčeho... tak mi přijde, že ta univerzitní mateřská školka je dost kontrolovaná.“ Následně však participantka dodala, že kontrolovanost UMŠ považuje za typ výhody pro rodiče, jelikož kontroly mohou být určitou zárukou kvality péče o děti.

Z uvedených výpovědí tedy vyplývá, že v univerzitní mateřské škole jsou na učitelky kladeny vysoké nároky nejen na přizpůsobování se požadavkům univerzity. Určitým způsobem úzký vztah UMŠ se zřizovatele omezuje mateřskou školu ve své samostatnosti a to nejen ve vzdělávacích plánech, času ale také v rozhodování a vnitřních záležitostech UMŠ.

Z porovnání přínosů a negativ, které tento úzký vztah přináší, můžeme vyčíst, že tento stav není příliš vyvážený. Učitelky spíše zmiňovaly negativa, což naznačuje, že nátlak zřizovatele příliš nepřispívá k jejich vzájemnému pozitivnímu vztahu a k budování příjemné pracovní atmosféry.

Další výhodu a zároveň nevýhodu vyplývající z výpovědí učitelek budeme popisovat v následující části.

5.2.3 Zřizovatel jako zaměstnavatel i školitel

V průběhu interview jsme jednotlivým participantkám - učitelkám položili otázku, jaké zaměstnanecké benefity jim zřizovatel poskytuje. Participantky považovaly za benefit možnost dalšího pedagogického vzdělávání prostřednictvím seminářů, které jim zřizovatel nabízel. Dle výpovědí participantek jsme zjistili, že jsou nabízeny čtyři semináře za pololetí, kterých by se učitelky měly zúčastnit.

Jedna z učitelek (U3), která již působila jako pedagog i ve státní mateřské škole, nám poskytla porovnání těchto benefitů ve státní a univerzitní mateřské škole: „...v té státní to bylo většinou „Hlídej si to, vyber si, co tebe by zajímalo“, protože ta učitelka sama nejlíp ví, kde má mezery...ale je blbost, že člověk dostane seznam seminářů, které musíte

během roku absolvovat, třeba čtyři za půl rok. Je dobré, že univerzita nám nabídla ty semináře, které pro nás dělají po novu, ale zase by to měla být zase nabídka, aby ten učitel si vybral, kam chce jít a říct „, toto nepotřebuji, v tom se celkem orientuji...“.

Participantka považovala další vzdělávání pedagogů za velmi důležité a také určitým způsobem za samozřejmé. Z její výpovědi však můžeme vydedukovat, že nesouhlasí s direktivním přístupem zřizovatele na další vzdělávání pedagogů a ocenila by, kdyby měla možnost samostatného výběru oblasti dalšího vzdělávání, jelikož podle jejich slov sama nejlépe ví, kde má mezery a jaké informace si potřebuje doplnit.

Tento názor koresponduje s výpovědí participantky (U2), která řekla: „...pedagogická fakulta umožnila účastnit se různých seminářů a přednášejí nám různé věci. Akorát bych teda byla radši, kdyby nám dali na výběr, jaké téma a v jaké sféře bychom se chtěli vzdělávat a ne právě jenom v těch jejich oblastech, které podle nich jsou zrovna nejaktuálnější. A hlavně aby jejich semináře byli akreditované MŠMT a my měli za to alespoň certifikát, když už tam jsme v našem volném čase.“

Z uvedených výpovědí vyplývá, že participantky sice oceňují možnost dalšího pedagogického vzdělávání, které jim univerzita poskytuje, přivítaly by ovšem, kdyby si samy mohly vybrat oblast, v které se chtějí vzdělávat, jelikož mnohokrát se již v dané problematice orientují a raději by svůj čas věnovaly doplňování poznatků a zkušenosti z oblasti, v které mají nedostatky.

5.3 Působení praxí studentů na fungování UMŠ

V předchozí části jsme již zmiňovali, že univerzita klade na svou mateřskou školu vysoké nároky - o některých z nich bychom mohli říct, že mají pro univerzitu propagační a reprezentační funkci. Univerzitní mateřská škola však svému zřizovateli poskytuje kromě těchto funkcí také velmi vhodné prostředí pro realizaci praxí oborů, které souvisí s pedagogikou či zdravotnictvím. Tuto mateřskou školu tedy označujeme také za fakultní mateřskou školu, kde svou praxi realizují zejména studentky bakalářského oboru Učitelství pro mateřské školy.

Je běžnou praxí, že univerzity, které poskytují ke studiu obory předškolní pedagogiky, mají své fakultní mateřské školy, které poskytují studentkám prostor vyzkoušet si své budoucí povolání a participovat na běžném fungování mateřské školy. Během realizace našeho

výzkumu jsme si však začali uvědomovat, jakou dvojitou podobu či dopad tyto praxe mohou mít na běžné fungování mateřské školy, pokud probíhají v takové intenzitě, jak je tomu v UMŠ Qočna.

Tato kategorie je v rámci naší interpretace dat nejobsáhlejší částí. Rozhodli jsme se ji proto rozdělit na subkategorie Polarita působení praxí na děti a Přínosy a zápory praxe pro učitelky a studentky. Již z toho, jak jsme kategorie pojmenovaly je jistě patrné, že praxe probíhající v UMŠ Qočna mají svůj rub a líc nejen pro děti a učitelky, ale také pro samotné studentky, které praxi ve třídách realizují.

Než se ale začneme věnovat jednotlivým popisům subkategorií, je důležité charakterizovat, jak praxe v této mateřské škole probíhají. V letošním akademickém roce probíhaly v UMŠ Qočna průběžné a souvislé praxe. Studentky prvního ročníku bakalářského oboru Učitelství pro mateřské školy a studentky magisterského oboru Předškolní pedagogika realizovaly v UMŠ náslechy a pozorování v ranních činnostech několikrát týdně. Studentky druhého ročníku učitelství v mateřských školách pravidelně realizovaly centra aktivit.

Souvislé praxe plnily studentky třetího ročníku oboru Učitelství pro mateřské školy, kdy byly od září do prosince umístěny do každé třídy dvě studentky. Během souvislé praxe studentky realizovaly své výstupy a plně se zapojovaly do chodu mateřské školy. Musíme však upozornit na skutečnost, že není běžné souvislé praxe realizovat v počtu dvou studentek na třídu a to paralelně ve všech třídách a čtyřměsíční intenzitě. Podle učitelek je taková organizace praxí nevýhodou nejen pro učitelky a děti, ale také pro samotné studentky, jelikož nemají možnost vyzkoušet si samostatné vedení třídy.

Participantka (U3) tuto situaci komentovala slovy: „Těch praxí je tady mnohem víc těch souvislých, než když je člověk v běžné školce, kde si to ten student přijde domluvit sám, protože v podstatě, studentky to měly dané a musely být tady a to bylo taky celkem náročné s tím, že oni to berou, že když je to univerzitní mateřská škola, tak prostě je to práce té učitelky, ale neuvědomují si, jaká je to práce navíc a zátěž pro tu učitelku...“

Tento názor koresponduje také s výpovědí participantky (U2), která považovala realizaci souvislých praxí v UMŠ pro studentky za velkou nevýhodu: „...já bych byla mnohem radši, kdyby univerzita jako odsouhlasila to, aby si studentky mohly souvislou praxi realizovat ve své mateřské škole, kde by chtěly jednou pracovat, kde by si samy v uvozovkách

udělaly reklamu. Bylo by to pro ně lepší i z hlediska bydliště a hlavně, by tam byla jedna na ten měsíc, protože i to bylo strašně náročné.“

Je tedy patrné, že praxe probíhají v této mateřské škole ve vysoké intenzitě. Dalo by se konstatovat, že skoro každý den do běžného fungování mateřské školy zasahují praktikantky buď pozorováním či nárazovými činnostmi, které musí v rámci svých studijních povinností v UMŠ plnit. Je tedy logické, že praxe se někdy více, někdy méně odrážejí na běžném provozu mateřské školy, vzdělávacích plánech, učitelkách i dětech a je skutečností, že praxe mají nejen pozitivní vliv, ale také negativní. Právě polaritou působení praxí na dítě se budeme zabývat v následujícím textu.

5.3.1 Polarita působení praxí na děti

Naše participantky – učitelky zastávaly názor, že praxe mají i nemají své výhody a je důležité také rozlišovat, jak praxe působí na různě staré děti.

Největší přínos, ale paradoxně také největší škodu, přináší podle názorů učitelek praxe právě ve třídě u nejmladších dětí. U nejmladších dětí probíhá na začátku školního roku období velmi náročné adaptace. Děti jsou separovány od matky, musejí si zvykat na nové prostředí, režim a učitelky. Je tedy pochopitelné, že i bez studentek je pro děti toto období velice náročné a s přítomností praktikantek ve třídě můžeme tvrdit, že je jistě ještě náročnější, jelikož si děti musí znova a znova zvykat na nové osoby. Působením nevhodné praxe může tedy docházet k **narušení adaptace** dítěte.

Reakce nejmladších dětí popisala učitelka (U1) následovně: „...oni jsou fakt ve stresu, oni potřebují řád, pohodu a hlavně a ze začátku roku se adaptují... oni než se zadaptují na tu kmenovou učitelku, to taky trvá dlouho, no a jakmile jim tam vstoupí někdo, to je jedno kdo...do jejich bezpečného režimu vlastně přišel někdo cizí, je jim jedno kdo, jestli studentka hodná nebo zlá... tyto děti reagují vesměs všechny stejně - pláčem a jsou vystresované a zmatené...oni potřebují svoji jistotu, vnitřní klid a řád.“

S tímto tvrzením koresponduje i názor participantky (U3), která uvedla: „U malošků ... ti naopak můžou vždycky plakat první týden, že na to reagují úplně jinak, zase jsou až moc malí, když nemají tři roky. Oni tu svou paní učitelku vidí jako tu náhradu té maminky a oni ty změny vnímají trošku hůř...“

Opačný názor měla však participantka (U2), která oceňovala přítomnost studentek v období adaptace dětí a říká: „...v září opravdu potřebujeme každou ruku, protože to je v každé mateřské škole, vždycky je hodně věcí na zařizování na adaptaci těch dětí... ty děti chtěly být u někoho v náručí, chtěly cítit bezpečí, lásku a bylo jim v uvozovkách jedno, kdo to bude, protože nebyly zvyklé, fixované tolik na nás učitelky.“

Později však učitelka dodala: „... teď, když už opravdu ty děti mají nějaké pravidla, jsou začleněné, už plno věcí zvládají samy včetně sebeobsluhy a už jsou zvyklé i na nás, tak naopak když přijde nějaká studentka na chvíli – jednorázově, nevrací se... tak spíše to беру jako nevýhodu pro ty malé děti...straní se, chodí se spíše schovávat. Takže spíše nekomunikují, stojí opodál, pozorují studentky...“

Dle předešlých výroků participantů je tedy nutné zvážit, zda jsou či nejsou praxe pro děti v takto útlém věku něčím přínosné a zda je vhodné praxe zařadit v průběhu adaptace dětí či až po zadaptování dětí na nové prostředí.

Naopak nejstarší děti v předškolním věku na studentky reagují podle participantek vesměs kladně. Pro předškolní děti jsou praxe zpestřením a studentky přinášejí dětem nové rozptýlení. To potvrzuje i učitelka (U3), která řekla: „... mají je rádi ti předškoláci. Oni jdou za tou paní učitelkou, ona je pro ně nová, chtějí ji všechno povykládat...když jsou tu ty prvandy, tak se kolem nich sběhnou a ten chce, aby s ním šla hrát hru, ta chce, aby si s ní šla povídat, a to oni za mnou třeba už nepůjdou, abych si s nimi ráno šla popovídat, protože si se mnou povídají pořád.“

Učitelky ve svých výpovědích zmiňovaly jev, který jsme si během analýzy prepisů označili kódem **testování studentek dětmi**. Toto označení popisuje situaci, kdy zejména starší děti využívají nezkušenosti studentek, následkem čehož může docházet k uvolňování třídního řádu, posouvání hranic, snížení kvality výchovně-vzdělávacího procesu.. To dosvědčuje i tvrzení učitelky (U3): „Děti zkouší, oni se mě na něco zeptají, já jim řeknu třeba, že ne a oni schválně jdou za tou studentkou a ona jim odpoví třeba jinak... Nebo naopak se nedojdou zeptat vůbec mě na nějakou podstatnou věc a čekají, že ví, že ta studentka to třeba nebude vědět nebo jim to automaticky povolí.“

Stejné chování popisovala také participantka (U1), která řekla: „...děti starší, nejdříve studentky zkouší, že. Tak zkouší autoritu jo...kdo s koho, jak se říká.“

Participantka (U3) také uvedla příklad tohoto chování: „...děti se pak rády předvádí a zkouší, co nové praktikantky zvládnou, nezvládnou a zkouší, co ten student právě dovolí. Jestli dovolí třeba více než paní učitelka, protože máme nějaká pravidla ve třídě...“

Podle učitelky (U1) praxe ve třídě předškolních dětí mohou také zvýšit flexibilitu a **přizpůsobivost dětí k cizím lidem**. Také ale upozornila na skutečnost, že pokud děti mají se studentkami špatnou zkušenost, mohou si tento zážitek v sobě zafixovat a naopak být v budoucnu k cizím lidem nedůvěřivý. To však podle participantky záleží na povaze a kompetentnosti studentky, s čímž také korespondovaly názory ostatních participantek a vzájemně se na tom shodly.

5.3.2 Klady a zápory praxe pro učitelky a studenty

V průběhu interview jsme se participantů ptali na jejich osobní názor na praxi. Participantů většinou našli několik negativ i pozitiv.

Jedním z přínosů praxe, jak jsme již zmiňovali, je pro učitelky výpomoc studentek, které poskytují „ruce navíc“ a to nejen v období adaptace. V praxi učitelky vidí také zpestření pro děti a možnost individuálnějšího přístupu, ale hlavně zejména oboustranný zisk zkušeností pro učitelku i studentku.

Studentky přinášejí často zajímavé činnosti a pomůcky, čímž inspirují učitelky, které již nemají tolik času a energie věnovat pozornost netradičním technikám či výrobě pomůcek. Důkazem jsou tyto tvrzení našich participantů:

(U2) „Co se týče i těch aktivit, kolikrát (studentky) přinesly úplně úžasné přípravy, aktivity, různé pomůcky si připravily...to jsme byly někdy i s kolegyní fakt rády, že nám daly nové nápady, které jsme neznaly... kolikrát i my se učíme od studentek... daly plno nových her a nápadů do vzdělávací činnosti, o kterých jsem třeba neslyšela. Tím že taky nemám dlouholetou praxi, takže ráda se přiučím. Takže to byla výhoda.“

(U3) „...studentky dojdou a dělají s dětmi mnohdy aktivity, které by tu učitelku v tom běžném každodenním provozu nenapadly... takové věci, které opravdu si myslím, že kolikrát tu učitelku – ne že by to nechtěla udělat, ale nenapadnou, tím jak to už dělá několik let a neustále přemýšlí nad těmi aktivitami, takže už tak nepřemýšlí nad těmi netradičními.“

Nadstandartní aktivity, které do mateřské školy přinášejí studentky, oceňují také naši participanti-rodiče. Názory učitelek tudíž korespondovaly s názory rodičů, kteří ocenili skutečnost, že studentky přinášejí inovace a zajímavosti do edukačních činností a podle názoru jedné z participantek (R2) si studentky dávají na řízených činnostech více záležit, jelikož nejsou zahlceny pracovním stereotypem, jako učitelky v UMŠ.

Participantka (R2) viděla výhodu také v tom, že pokud jsou ve třídě učitelkám k dispozici studentky, mohou se všichni společně více individuálně věnovat dětem v období adaptace, kdy jsou děti často plačtivé a trpí separační úzkostí. Participantka uvedla: „...oni je ty studentky dokážou rozebrat, protože mají na to dítě čas. Paní učitelka, která tam má jakoby celou třídu opravdu nemůže mít čas na všechny individuálně, tak ty holky je zabaví. Tak mě to přijde v tomto směru dobré.“

Pouze jedna z učitelek (U3) uvedla zkušenost, kdy si rodič na studentky stěžoval a nebyl spokojen s faktem, že ve třídě praxe probíhají. To je ale podle jejich slov pouze výjimka, která potvrzuje pravidlo. Můžeme tedy tvrdit, že rodiče praxe oceňují a líbí se jim.

Participanty byl tedy opakovaně zdůrazňován přínos praxe pro vzdělávací nabídku mateřské školy, avšak učitelky upozornily na skutečnost, že pro pedagoga je řízení praxí prací navíc, kterou si podle jejich názorů zřizovatel neuvědomuje a nedoceňuje. Podle participantky (U3), je zaučování studentek a poskytování zpětné vazby a ohodnocení jejich výstupů velkou zátěží, kvůli které musí odkládat své jiné pracovní povinnosti jako například administrativní činnost. Participantka uvedla, že v této mateřské škole má poprvé zkušenost s tím, že za její vedení studentek během praxe nebyla nijak finančně ohodnocena, což je podle ní velkou nevýhodou oproti státním mateřským školám, kde je vedení praxe proplaceno univerzitou, z které studentka přichází. Učitelka (U3) řekla: „...oni to berou, že když je to univerzitní mateřská škola, tak prostě je to práce té učitelky, ale neuvědomují si, jaká je to práce navíc a zátěž pro tu učitelku a vlastně je to zadarmo. Tady je to prostě brané automaticky, ale přitom jsou na tu učitelku kladeny mnohem větší nároky než ve státní...“

Je důležité také zmínit názory učitelek, které často uváděly problém s nezkušeností studentek a jejich nekompetentností, což podle jejich slov často negativně ovlivňuje praxi, děti a celkové klima třídy. Podle názoru učitelek jsou souvislé praxe, které jsou zařazovány

až v třetím ročníku, nedostatečné a několikrát zdůraznily, že by doporučovaly, aby se studentky účastnily souvislých praxí již od prvního ročníku.

5.4 Specifika práce s „univerzitními“ dětmi

Již v předchozí části textu jsme se věnovali vlivu praxí studentů na děti. Během interview s participanty jsme však získali mnoho zajímavých dat, které se týkají dětí v univerzitní mateřské škole. Díky zjištěním z interview s učitelkami si nyní můžeme dovolit tvrdit, že děti univerzitních zaměstnanců mají určitá specifika, kterými se liší od dětí z běžných mateřských škol. Příčinou této specifčnosti může být nejen edukační působení prostřednictvím nadstandartních vzdělávacích činností, kterými UMŠ disponuje, ale také skutečnost, že samotní univerzitní rodiče vytváří charakteristickou komunitu.

Během interview jsme se našich participantů ptali, zda by mohli charakterizovat děti z UMŠ a zkusit je porovnat s dětmi z běžných mateřských škol. Učitelky se při charakterizaci dětí shodly na tom, že děti z UMŠ jsou rozumově více vyspělé a také disponují určitými odbornými znalostmi.

(U1) „Intelektově...podle mě, samozřejmě děti z této školky trošku rozumově vynikají. Je znát, že se rodiče dětem věnují hlavně po stránce vyhledávání informací, předávají dětem informace, které děti opravdu zajímají. Je tu znát individuální výchova, individuální přístup k dětem.“

(U2) „Děti mají už více znalostí než třeba ty neuniverzitní, protože třeba ti rodiče se zajímají více o to vzdělávání dětí. Studují různé články, kde se co doporučuje, co je pro vývoj dítěte nejlepší, chodí na různé semináře nebo mají různé knížky, kde to mají nastudované, co by dítě mělo zvládat.“

(U3) „Tady ty děti umí ty písmenka, chtějí dělat ty písmenka, které se normálně v podstatě nedělají. Nebo ty činnosti jsou takové náročnější, protože ty děti to vyžadují. Mám tady chlapečka, který se nejradši baví o tom, jak vzniká zemětřesení, tření tektonických desek... takže i ta práce by měla být tomu přizpůsobena... Oni mají hodně ty děti v globále encyklopedické znalosti. Ty děti hodně věcí ví, ...když jim dám vyloženě těžkou otázku...vždycky se najde někdo, kdo tu odpověď zná ať je to slovo meteorologie a tak dál, tak ty děti mi to většinou dokáží i svými slovy nějak vysvětlit.“

Učitelka (U3) se domnívala, že univerzitní děti mají více znalostí zejména kvůli tomu, že pochází z podnětějšího prostředí. Participantka řekla: „...dítě více vospívá podle toho, v jakém je prostředí. Vždycky dítě a celkově jeho výchovně- vzdělávací růst ovlivňuje prostředí, takže samozřejmě, když to dítě vyrůstá v prostředí, kde rodiče mají to vzdělání, mají určité rozumové schopnosti, lepší IQ, nejsou sociálně slabí, tak to dítě taky vyrůstá v podnětějším prostředí...“

Na druhou stranu však participantky poukazyvaly na skutečnost, že univerzitní děti jsou sice rozumově vyzrálejší a mají více znalostí, zaostávají však v motorickém vývoji, v sebeobsluze a je u nich často potřebná logopedická péče.

(U1) „...rodiče jsou už více vytížení, doma na děti nemají čas...nezbývá čas, a tak v podstatě jsou děti už, jak se říká neohrabané – mají málo pohybu. Děti čas tráví, jak už nám samy říkají, u tabletu a tady se už projevují logopedické vady, mají málo rozpohybovaný jazýček...a tady už se projevují narušené komunikační schopnosti – dyslálie a podobné...už je toho tady víc. Proto tady máme i ten nadstandard logopedické péče, že.“

Participantka však tvrdila, že tyto tendence jsou patrné u všech dětí globálně a v budoucnu, to bude velkým problémem. Následně však participantka uvádla srovnání univerzitních dětí s dětmi z běžných mateřských škol, které jsou podle její výpovědi zdatnější v sebeobsluze a motorice. (U1) „Naše děti jsou prostě málo obratnější.“

Podle participantky (U3) je u univerzitních rodičů patrný velký zájem o vzdělávání dětí a předávání odborných znalostí, právě podle oboru vzdělání rodiče. Příkladem toho je i výpověď participantky (U2), která řekla: „Tady je větší náročnost. Jde to hodně cítit právě od rodičů, kdy oni vzhledem ke svému oboru si potom myslí nebo chtějí, aby to dítě vynikalo právě v tom jejich oboru, aby třeba i směřovalo potom právě do toho vysokoškolského vzdělání a dotáhlo to někde dál...třeba i dál než ti rodiče. Takže potom jde opravdu vidět, že mají ambice i u těch nejmenších dětí, kdy opravdu by rodiče chtěli angličtinu už od dvou let věku dětí...“

Problém je však podle učitelky (U3) v tom, že rodiče se snaží dítě rozvíjet spíše po rozumové stránce a často zapomínají na důležitost motorického rozvoje a sebeobsluhy. Učitelka (U3) uvedla: „...jsou zase místa, tím že i ten rodič je chytrý, má nějaké znalosti, tak pak třeba vůbec neřeší takové ty spíš manuální záležitosti. Tyto děti mi na začátku roku

velice špatně stříhaly, některé měly snad dokonce nůžky v ruce poprvé... grafomotorika, aby dělaly rukou ty prvky - tam to bylo pomalejší, protože oni ti rodiče se zbytečně třeba zaměří na ty písmenka... ale pak prakticky mě pak neustříhne nic, takže tam je spíš tenhle nepoměr.“

Učitelky také definují svými výpověďmi působení výchovy univerzitních rodičů na osobnost dítěte a často uvádějí, že děti jsou po sociální stránce odlišně vyspělé než děti z běžných mateřských škol.

(U1) „... po stránce sociální je to právě naopak podle mě... Jsou děti, které jsou třeba až příliš vychytralé a naopak tam už jsou vulgární a hrubé. Že té vychytralosti dokáží využít a zkouší, co můžou a to zkouší především i na studentky.“

(U3) „...ty děti jsou jinak sociálně vyspělé. Oni někdy zapomínají, že paní učitelka je dospělá a dítě je dítě, protože možná i ti rodiče s nimi někdy tak jednají jako s tím inteligentním tvorem, ale zapomínají na ty hranice. Přece jenom je tu paní učitelka, musí ty pravidla poslouchat, vnímat a oni někteří hrozně rádi diskutují a jiné děti ze středního proudu nemají takovou potřebu diskutovat, protože to neznají z domu.“

Podle participantky jsou děti také sebevědomější a chovají se oproti dětem z běžné mateřské školy jinak k dospělým. Za jednu z příčin odlišnosti dětí, na které se námi oslovené učitelky shodovaly a často ji ve svých výpovědích zmiňovaly, můžeme považovat výchovné působení rodičů na děti, které učitelky popisovaly jako tzv. výchovu dětí jako osobností nebo **individuální přístup k dětem**.

(U1) „Je tu znát individuální výchova, individuální přístup k dětem... když rodiče mají vyšší vzdělání a mají většinou individualistickou výchovu... oni tyto děti učí vlastnímu názoru, což je hezké samozřejmě – individuální osobnostní výchova – to se nám také líbí, ale je důležité umět se přizpůsobit pravidlům, když děti mají nějaké třídní pravidla. No a tady tyhle rodiče právě děti učí „Ty si můžeš říct svůj názor“ a tady už většinou balancujeme...už mají prostě podle té maminky svůj názor a ví, že si mohou říct, co chtějí...“

Sami univerzitní rodiče jsou podle tvrzení učitelek velice ambiciózní a mají na děti velmi vysoké nároky. Participantky se také shodly na tom, že děti univerzitních zaměstnanců, kteří jsou velmi časově vytížení, jsou ponechávány v mateřské škole mnohem déle než děti neuniverzitních rodičů a po vyzvednutí dětí rodiči děti často odchází do dalších kroužků.

Můžeme tedy tvrdit, že děti univerzitních zaměstnanců jsou mnohem vytíženější než neuniverzitní děti. Je zcela pochopitelné, že univerzitní rodiče jsou časově více vytíženi a mají více povinností, než může mít rodič v běžném zaměstnání, musíme však přihlídnout ke skutečnosti, že i toto může určitým způsobem působit na děti a tím pádem i odlišovat univerzitní děti od ostatních.

Práce s univerzitními dětmi je tedy podle názorů učitelky mnohem náročnější než práce s dětmi v běžné mateřské škole. Děti vyžadují odlišný přístup, mnohem náročnější aktivity, s čímž souvisí také časově náročnější příprava vzdělávacích činností.

Stejně jako univerzitní děti vyžadují odlišnější zacházení, z interview s participanty také vyplynula specifika práce s univerzitními rodiči. Odlišnými nároky, komunikací a spoluprací s univerzitními rodiči se budeme věnovat v následující části.

5.5 Specifika práce s „univerzitními“ rodiči

Během interview s našimi participanty jsme se ptali, jak by učitelky charakterizovaly rodiče UMŠ a také vzájemnou komunikaci a spolupráci s nimi. Univerzitní rodiče se podle participantů například od rodičů z běžné mateřské školy liší v několika oblastech, které budeme následně popisovat.

Rodiče UMŠ, kteří jsou zároveň většinou také zaměstnanci univerzity, tvoří podle názorů učitelky uzavřenou komunitu. Již jsme v textu zmiňovali dojem učitelky, že zřizovatel vychází vstříc více rodičům než mateřské škole, jelikož primárním účelem zřízení mateřské školy bylo pomoci právě zaměstnancům univerzity ve sladování rodinného a profesního života. Na práci s rodiči také ve vysoké míře působí fakt, že rodiče jakožto zaměstnanci univerzity jsou velmi časově vytíženi.

První skutečnost vyplývající z interview, která ovlivňuje vztah mezi rodičem a učitelkami je tedy právě to, že mateřská škola byla zřízena primárně pro univerzitní rodiče a učitelky se tedy musí více přizpůsobovat nárokům rodičům, než je tomu například ve státní mateřské škole. Z toho můžeme dedukovat, že učitelky se ve vztahu s rodiči často necítí jako partneři, ale vnímají rodiče jako zákazníky. Druhou skutečností, která ovlivňuje vztah mezi učitelkami a univerzitními rodiči je také úroveň vzdělání jak samotných rodičů, tak i učitelky. To dosvědčuje i výpověď učitelky, která v interview popisuje, že někteří rodiče s vyšším vzděláním, než mají samotné učitelky, dávají znát svou převahu.

Participantka (U3) uvedla: „...samozřejmě se najde rodič... že má pocit, že on to všechno ví, všechno zná a vy mu nevysvětlíte, že když pedagogiku nemá vystudovanou, tak že zase odborník je v něčem jiném a ty názory se pak rozchází.“

Následně však participantka dodala, že vidí u rodičů rozdíly v tom, zda komunikují s učitelkami s vyšším či nižším vzděláním. (U3) „... je to spíš o tom, že ti rodiče uvidí titul Bc. ... a zas tím, že v podstatě kromě paní ředitelky... jakože magisterské mám na rozdíl třeba od kolegyň, tak možná v tomto to mám chvilka jednoduší... že ti rodiče to možná vnímají jinak. Zase kdybych byla Bc. nebo středoškolačka, tak mě zase budou vnímat jinak. Zas vidím to, že jinak mluví s kolegyní než se mnou a je to pořád ten stejný rodič. Je mi jasné, že někteří rodiče můžou mít problém s paní učitelkou v univerzitní mateřské škole, která nemá třeba aspoň to bakalářské vzdělání. Ale to je zas na rodičích, jestli toho člověka vezmou jako sobě rovného, který ví, co má dělat.“

S touto výpovědí korespondoval také výrok jedné z participantek (R1), která uvedla: „...myslím si, že i pokud je to rodič s úplně jiným vzděláním, třeba s nějakým technologickým, tak si myslí, že tomu svému rozumí, že on je tam ten, který by jim tam mohl radit.“

Z předešlé výpovědi učitelek vyplývá, že komunikace s univerzitními rodiči je v tomto ohledu jistě komplikovanější a náročnější. V této souvislosti učitelky také často srovnávaly své zkušenosti s rodiči ze státní mateřské školy a univerzitní mateřské školy, což nám poskytlo zajímavé porovnání.

(U1) „... na rozdíl od běžné státní školky, kde jsou rodiče vděční, že tam mají dítě... tak tady v podstatě, když rodiče mají vyšší vzdělání a mají většinou individualistickou výchovu... jejich vzdělání umožňuje neustále podceňovat práci učitelek. To teda se tady s tím hodně setkáváme. Ale nejsou to všichni... v každé třídě se vyskytnou třeba dva, tři rodiče, kteří dají to vzdělání najevo... mají na to v podstatě právo, mají vyšší vzdělání... a tady už vzniká nedůvěra mezi námi učitelkami, vzájemná komunikace už vážne, vyhledávání chyb...“

Univerzitní a neuniverzitní rodiče se podle participantek také liší svými nároky a prioritami. To, jaké nároky kladou univerzitní rodiče na své děti, jsme již zmiňovali v předcházející kategorii. Během interview však učitelky zmiňovaly také rozdílný zájem univerzitních a neuniverzitních rodičů o vzdělávání a spolupráci s UMS.

Z výpovědí našich participantek vyplynulo, že univerzitní rodiče mají sice větší zájem o vzdělávání dětí jako takové, jsou však podle učitelek více zaměřeni na výsledky a produkty dětí, zatímco neuniverzitní rodiče se v prioritách liší.

(U2) „Ty neuniverzitní...samozřejmě se mezi nimi taky může najít někdo, kdo to řeší, ale řeší právě spíše ty jiné věci jako je sebeobsluha, láska a čas s tím dítětem než to, zda to dítě zvládá ve třech letech to nebo něco jiného... Co já mám vlastní zkušenost, tak mi přijde, že ti neuniverzitní rodiče se více zajímají o to, co který týden se bude realizovat, jaké akce se budou realizovat a čtou nástěnku. Zatímco ti univerzitní rodiče, z mojí zkušenosti, se spíše zajímají o produkt, výsledek, akci... jestli někde visí, výrobek dítěte, jestli byla nějaká akce či divadlo, jestli to dítě něco umí, jestli se někam posunulo, než o to co zrovna paní učitelka má na plánu.“

Následně participantka (U2) v interview uvedla, že rodiče mohou najít vzdělávací plán tradičně na nástěnce v šatně dětí. Učitelky na nástěnku také vkládají nejrůznější domácí úkoly pro rodiče a děti. Podle výpovědi učitelky se u univerzitních dětí mnohem častěji stává, že úkoly nejsou splněné, než u dětí neuniverzitních rodičů.

(U2) „...potom vidíme, kdo nám to říká a kdo vůbec neví, že tam něco takového bylo napsané. A kolikrát to může být i v tom, že ti univerzitní rodiče přiběhnou pro dítě a rychle utíkají, že ani nemají chvíli kolikrát s námi prohodit nějaké slovo, protože jsou neustále ve spěchu. Buď spěchají zpátky do práce, zkoušet studenty nebo někdo jde na přednášku i s tím dítětem, anebo rychle to dítě odvedou na nějaký jiný kroužek, jinou akci nebo za babičkou a zpátky do práce, zpátky studovat. Ti neuniverzitní, ti by si s námi kolikrát vykládali mezi dveřmi nebo i vejdou do třídy, začlení se a pohrají si s tím dítětem, zatímco ti univerzitní spěchají.“

Z interview také vyplynulo, že celkovou komunikaci učitelek s rodiči ovlivňuje nejen jejich vzdělání ale také časová vytíženost.

Neuniverzitní rodiče mají podle participantky (U2) větší zájem o to, jaký je vzdělávací plán a dění v UMŠ zatímco univerzitní rodiče se více orientují na hotové produkty a akce.

Zajímavé však byly protichůdné informace participantů o spoluprací rodičů a UMŠ. Jedna z učitelek uvedla, že by ocenila větší zapojení rodičů do dění UMŠ a podle jejího názoru se univerzitní rodiče daleko méně angažují než například rodiče ve školce, kde působila dříve. Při našem interview s rodičem, který měl umístěné dítě právě ve třídě této učitelky,

jsme se však dozvěděli, že rodič se několikrát snažil zapojit do spolupráce, navrhoval aktivity, ale setkal se ze strany učitelky s vlažným přístupem.

(R2) „Já jsem to tak nadhodila a moc... ale moc jsem neviděla pozitivní pohled. Tak jsem to radši vzdala.“

Z rozdílné výpovědi učitelky a rodiče může vyplývat, že v komunikaci mezi rodiči a učitelkami může někdy docházet k nedorozumění či dezinformacím. Učitelky však vesměs komunikaci s rodiči hodnotí kladně, avšak uvádějí, že komunikace s univerzitními rodiči je v mnoha případech náročnější, než komunikace s rodiči v běžných mateřských školách, kde dříve učitelky působily.

Náročnější komunikaci popisuje také učitelka (U3), která říká: „Ty nároky jsou jiné, někdy přehnané než opravdu u běžné třídy, kde jsou různí rodiče... mají dotazy, ptají se úplně na zbytečné věci, které v podstatě se rodičů ani v té chvíli až tak netýkají a oni to prostě řeší a úplně zbytečně. Tady právě třeba ani nejsou z toho oboru pedagogiky, někdy je to spíše tak, že mají úplně jiný obor vystudovaný, ale tím, že přece jen je ten člověk nějak studovaný, tak má pocit že rozumí všemu... A hlavně, když jsou ti rodiče uzavření v té komunitě, tak oni to řeší spolu, mezi sebou, takže pak vznikne, že jeden dotaz přijde od deseti maminek místo od jedné. Ale ta práce s rodiči je tady opravdu náročnější.“

Tento názor koresponduje také s názorem jiné učitelky (U2), která během interview vypověděla: „...je kladen velký důraz na způsob komunikace s rodiči...je běžnou situací, kdy odepisujeme rodičům i večer případně o víkendu pomocí e-mailů, každou informaci musíme rodičům podat několika komunikačními prostředky. Je také velmi náročné vyjít vždy vstříc s otevřenou náručí všem požadavkům rodičů...“

Zmínky o komunikaci s rodiči se v interview vyskytovaly ve velké míře. Učitelky často popisovaly komunikaci s rodiči, oproti svým zkušenostem z bývalých pracovišť, jako nadstandartní. Jedna z participantek (U3) uvedla, že během své praxe měla až v této mateřské škole zkušenost s tím, že rodičům se podávají veškeré informace několika komunikačními zdroji a to tedy nejen skrz osobní kontakt, nástěnky, což můžeme považovat za tradiční způsob, ale veškeré informace pro rodiče se zároveň vkládají na školní web a učitelky s rodiči komunikují velmi intenzivně i prostřednictvím elektronické pošty. Učitelka tuto formu komunikace označila za celodenní. (U3) „...je to náročné v tom, že člověk opravdu večer odpovídá na ty mejly, rodiče

se dotazují mejlem... takže ta komunikace je taková celodenní. Ne že člověk zavře dveře, jde domů a má klid.“

Na základě získaných informací z interview s našimi participanty můžeme tvrdit, že práce učitelek s univerzitními rodiči je určitě náročnější, než je tomu v běžné praxi. Důkazem toho může být i tvrzení rodiče (R1), který říká: „...rodiče jsou velmi ambiciózní a mají spoustu nároků a požadavků na učitelky. A ty paní učitelky, co tam jsou, co tam působí, musí byt opravdu silné osobnosti, aby rodičům uměly argumentovat a aby si uměly vše obhájit. A vím, jak to probíhá i na třídních schůzkách, kde opravdu paní ředitelka má co dělat, aby jim odpověděla. Rodiče opravdu řeší nejrůznější detaily...“

Univerzitní mateřská škola se musí tedy celkově přizpůsobovat vysokým nárokům nejen zřizovatele ale také univerzitních rodičů.

5.6 Závěry a diskuze

Na základě analýzy získaných dat jsme vytvořili pět kategorií, které jsme v předchozím textu interpretovali. Z výzkumného šetření vyplynulo, že všechny faktory působící na fungování UMŠ mají svůj pozitivní přínos ale také negativní dopad a to buď na učitelky, děti nebo v některých případech na studentky.

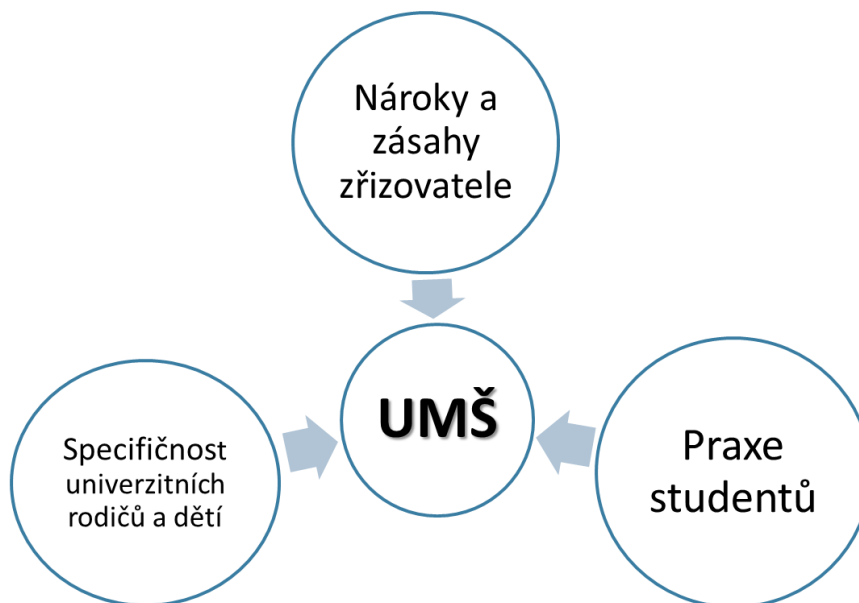
Z výpovědí našich participantů můžeme tedy vytvořit teorii, kterou si odpovíme na hlavní a dílčí výzkumné otázky naší empirické části.

Naše hlavní výzkumná otázka zněla, **jaké specifické faktory působí na fungování UMŠ Qočna?** Z našeho výzkumného šetření vyplývá jednoznačná odpověď a to taková, že na UMŠ Qočna nejvýrazněji působí skutečnost, že jejím zřizovatelem je právě univerzita. Ta poskytuje mateřské škole sice mnoho benefitů, ale kvůli velké zainteresovanosti do vnitřních záležitostí mateřské školy také četné množství nevýhod, které mohou podle participantů negativně působit na fungování UMŠ. Zjistily jsme, že tato mateřská škola je podle srovnání učitelek s běžnými mateřskými školami mnohem více vytěžována aktivitami, které bychom mohli označit za propagaci a reprezentaci univerzity.

Také zejména praxe, které jsou organizovány univerzitou a probíhají v mateřské škole ve vysoké intenzitě, narušují běžné fungování této školy a učitelky musí plnit nadstandartní činnosti, které jsou podle jejich názorů brány zřizovatelem za samozřejmost a nejsou nijak ohodnocené. Přemíra praxí může mít také podle participantů negativní vliv na děti UMŠ

a to zejména na nejmladší děti, které těžce reagují na změny, tudíž u nich může dojít ke komplikovanější adaptaci. K praxím mají učitelky také výtky kvůli studentkám, které jsou kvůli nedostatku souvislých praxí během studia nezkušené, což se podle nich může odrážet i na kvalitě výchovně-vzdělávacího procesu v UMŠ. Problém učitelky vidí také v tom, že studentky realizující souvislou praxi v počtu dvou studentů na jednu třídu, si nemohou dostatečně vyzkoušet realitu učitelského povolání. Učitelky by tedy doporučovaly, aby byly souvislé praxe zařazovány během studia dříve, jelikož jen tak se studenti dokáží dostatečně připravit na své povolání a nebudou v nevýhodě oproti studentkám středních pedagogických škol. Dále učitelky doporučují, aby měly studentky možnost svobodné volby ve výběru vlastní mateřské školy k realizaci souvislé praxe.

Na fungování UMŠ Qočna se také odráží odlišnost univerzitních rodičů od rodičů z běžných mateřských škol v prioritách a nárocích. Rodiče, kteří jsou zároveň akademickými pracovníky, podle našeho zjištění, kladou na mateřskou školu, učitelky a své děti mnohem větší nároky. Podle výpovědí učitelek jsme zjistili, že univerzitní rodiče jsou zaměřeni spíše na výsledky a produkty dětí, zatímco neuniverzitní rodiče jsou zaměřeni spíše prakticky a zajímají se běžné dění v UMŠ. I děti samotné, působením specifík univerzitní mateřské školy a svých rodičů, se od dětí z běžných mateřských škol v určitých aspektech liší. Učitelky se tedy těmto zvýšeným nárokům musí přizpůsobovat, což jistě zvyšuje náročnost jejich práce v univerzitní mateřské škole ve srovnání s prací v běžné mateřské škole. Práce učitelky v UMŠ tedy jistě můžeme považovat za polaritní, jelikož má své výhody i nevýhody, které v některých případech práci učitelky usnadňují a někdy naopak komplikují. Pro jasnou ilustraci faktorů působících na UMŠ jsme vytvořili následující schéma.

Jedna z našich dílčích výzkumných otázek zněla, **jakými specifiky podle učitelek a rodičů disponuje UMŠ Qočna na rozdíl od běžných mateřských škol?**

Podle našich participantů UMŠ disponuje zejména nadstandardními službami pro rodiče a děti. Pro přehlednost můžeme tato zjištěné shrnout do následujících bodů:

- Nadstandardní vzdělávací činnost,
- přijímání dětí od dvou let,
- individuální přístup k dětem,
- prodloužená provozní doba,
- celoroční provoz,
- nižší cena školného v porovnání s jinými soukromými MŠ,
- nadstandardní komunikace s rodiči,
- přizpůsobivost UMŠ nárokům rodičů a dětí,
- otevřenost UMŠ.

Naše další dílčí výzkumná otázka zněla: **Jak učitelky charakterizují vztah UMŠ se zřizovatelem?**

Učitelky charakterizovaly vztah se zřizovatelem jako velmi úzký. Z tohoto vztahu plynou pro mateřskou školu jisté polarity - benefity i negativa, které jsme již nastiňovali v odpovědi na hlavní výzkumnou otázku. Pro přehlednost však uvádíme polarity tohoto úzkého vztahu mezi zřizovatelem a univerzitou v následujících bodech:

- Zřizovatel poskytuje nadstandartní činnosti pro děti
- UMŠ má možnost přímé komunikace učitelek se zřizovatelem,
- nutnost vysoké flexibility a přizpůsobivosti UMŠ na nároky zřizovatele,
- vytíženost UMŠ propagačními a reprezentačními aktivitami pro zřizovatele,
- omezení samostatnosti v rozhodování o vnitřních záležitostech UMŠ zřizovatelem,
- vysoká kontrolovanost pedagogů,
- vysoký počet praxí zřizovaných univerzitou jsou zásahem do režimu UMŠ a mohou negativně působit na děti,
- direktivní řízení dalšího vzdělávání pedagogů univerzitou.

Za poslední dílčí otázku jsme si stanovili: **Jak učitelky charakterizují práci s univerzitními dětmi a rodiči v porovnání s prací v běžné mateřské škole?** Pro jasnost uvádíme i tyto charakteristiky v bodech:

- Odlišnost priorit univerzitních a neuniverzitních rodičů ve vztahu k dětem a UMŠ,
- „touha“ univerzitních rodičů po produktech a výsledcích,
- vysoká časová vytíženost univerzitních rodičů působí na děti i komunikaci s učitelkami,
- vysoké ambice a nároky univerzitních rodičů na děti a UMŠ,
- vyšší zájem univerzitních rodičů o vzdělávání dětí,
- náročnější komunikace učitelek s univerzitními rodiči,
- univerzitní rodiče vychovávají děti jako osobnosti,
- univerzitní děti jsou rozumově vyspělejší než děti z běžných mateřských škol,

- univerzitní děti mají odborné až encyklopedické znalosti,
- nutnost přípravy náročnějších aktivit pro univerzitní děti,
- potíže univerzitních dětí se sebeobsluhou a motorikou,
- vychytralost univerzitních dětí.

Ze zjištění naší výzkumné činnosti vyplývá, že UMŠ je specifickým typem mateřské školy a od běžných mateřských škol ji odlišuje mnoho aspektů. Je tedy nutné uvědomit si, jak polaritně tyto specifické faktory na UMŠ působí a brát zřetel na to, že UMŠ je určitým způsobem výjimečnou institucí a je tedy na práci učitelek v této mateřské škole nutné nahlížet odlišně. Z výsledků našeho výzkumu vyplývá, že by bylo vhodné přehodnotit míru zásahů do UMŠ a pro učitelky i zřizovatele těchto mateřských škol jsme formulovaly následovné doporučení do praxe.

5.6.1 Doporučení do praxe

V našich zjištěních vidíme přínos pro učitelky UMŠ ale také zejména pro zřizovatele nejen UMŠ Qočna ale také pro jiné univerzity, které disponují tímto typem zařízení. Díky našemu výzkumnému šetření se zřizovatelé mohou obeznámit se svým působením v mateřské škole pohledem učitelek. Doporučovali bychom zřizovatelům univerzitních mateřských škol zvážit, jak zasahují do fungování mateřské školy a jak mohou tyto zásahy působit na děti či učitelky. Z výpovědí participantů výzkumu je totiž patrné, že učitelky si často připadají omezovány a příliš kontrolovány, což potvrzují i některé výpovědi rodičů. Takové působení můžeme u učitelek způsobovat demotivaci a negativní vztah ke zřizovateli, což příliš nepřispívají ani k příjemné pracovní atmosféře.

Doporučovali bychom tedy omezit počet praxí v univerzitních mateřských školách a také snížení vytíženosti UMŠ aktivitami pro univerzitu.

ZÁVĚR

Bakalářská práce byla zaměřena na polaritu práce univerzitních mateřských škol, které jsou v České republice novým opatřením univerzit pro harmonizaci rodinného a profesního/studijního života. Tato snaha univerzit je jistě přínosná avšak během mého studijního působení na univerzitě a v univerzitní mateřské škole jsem začala vnímat, že UMŠ není typickou mateřskou školou a během mé praxe jsem pozorovala, že na její fungování i na děti samotné působí mnoho faktorů, které jsem v jiných mateřských školách nepozorovala. Bylo tedy zajímavé prostřednictvím interview zachytit názory učitelek a rodičů, které některé mé domněnky vyvrátily a některé potvrdily.

V teoretické části jsme sumarizovali poznatky, které souvisí s problematikou univerzitních mateřských škol. Důležité pro nás však bylo zejména nastínit vývoj předškolních institucí a popsat politické a demografické změny, které zapříčinily potřebu zřizovat právě univerzitní mateřské školy. Dostupných zdrojů, které se zabývají přímo univerzitními mateřskými školami, jsme ale mnoho nenalezli, proto jsme se již v teoretické části museli přiklonit k analýze webů univerzitních mateřských škol, díky čemuž jsme získali cenné informace o těchto zařízeních.

V praktické části jsme se zabývali popisem našeho výzkumného šetření, prostřednictvím kterého jsme odhalili, že univerzitní mateřské školy mají mezi zařízeními péče o děti předškolního věku velmi specifické postavení. Na fungování univerzitní mateřské školy působí mnoho faktorů, které u jiných typů MŠ nenalezneme. Tyto faktory působí polaritně a tak tedy pozitivně i negativně ovlivňují práci učitelek i děti, a proto je nutné se nad nimi zamyslet a pokusit eliminovat faktory, které na UMŠ nepůsobí příliš vlídně.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BEČVÁŘOVÁ, Zuzana, 2003. *Současná mateřská škola a její řízení*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-717-8537-7.
- [2] BEČVÁŘOVÁ, Zuzana, 2010. *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-807-3672-218-7.
- [3] ČSÚ, 2008c. *Population and vital statistics of the Czech Republic: 1785 - 2007, absolute gures*. Praha. [on-line]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z [www: http://www.czso.cz/eng/redakce.nsf/i/population_hd](http://www.czso.cz/eng/redakce.nsf/i/population_hd) [cit. 2009-01-07].
- [4] EACEA, 2014. *Eurydice policy brief: Early childhood education and care 2014* [online]. 1. vyd. Brussels: European Commission. [cit. 2016-02-14]. ISBN 978-92-9201-651-7. Dostupné z [:http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/Eurydice_Policy_Brief_ECEC_EN.pdf](http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/Eurydice_Policy_Brief_ECEC_EN.pdf)
- [5] EACEA, 2009. *Vzdělávání a péče v raném dětství v Evropě: překonávání sociálních a kulturních nerovností* [online]. 1. vyd. Brusel: Eurydice. [cit. 2016-02-16]. ISBN 978-92-9201-025-6. Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice./documents/thematic_reports/098CS.pdf
- [6] EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND V ČR, 2012. Řešení problematiky rovných příležitostí na VŠB-TUO, včetně vybudování univerzitní mateřské školy. In: [Www.esfcr.cz](http://www.esfcr.cz) [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.esfcr.cz/projekty/reseni-problematiky-rovných-prilezitosti-na-vsbtuo-včetně>
- [7] EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND V ČR, 2013. Univerzitní mateřská škola Qočna a hlídací koutek Koala. In: [Www.esfcr.cz](http://www.esfcr.cz) [online]. [cit. 2016-01-9]. Dostupné z: <http://www.esfcr.cz/projekty/univerzitni-materska-skola-qocna-a-hlidaci-koutek-koala?highlightWords=qo%C4%8Dna>

- [8] EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND V ČR, 2014. Univerzitní Mateřská škola a klub předškoláků. In: Www.esfcr.cz [online]. [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.esfcr.cz/projekty/univerzitni-materska-skola-a-klub-predskolaku?highlightWords=mate%C5%99sk%C3%A1+%C5%A1kola+olomouc>
- [9] EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND V ČR, 2015. Rodina a práce: PROČ NE? In: Www.esfcr.cz [online]. [cit. 2016-02-20]. Dostupné z: <http://www.esfcr.cz/projekty/rodina-a-prace-proc-ne?highlightWords=rodina+a+pr%C3%A1ce%3A+pro%C4%8D+ne%3F>
- [10] Firemní školka – Informace: „Firemní školka“ – aneb mateřská škola určená pro vzdělávání dětí zaměstnanců. Wwww.msmt.cz [online]. Praha. [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/firemni-skolka-informace>
- [11] GAVORA, Peter, 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido. ISBN 9788073151850.
- [12] GIDDENS, Anthony, 1999. *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Argo. ISBN 80-7203-124-4.
- [13] HULÍK, Vladimír a Klára TESÁRKOVÁ, 2009. *Dopady demografického vývoje na vzdělávací soustavu v České republice*. Orbis scholae [online], 3(3), 7-23. [cit. 2016-03-11]. ISSN 1802-4637. Dostupné z: http://www.czso.cz/eng/redakce.nsf/i/population_hd
- [14] KŘÍŽKOVÁ, Alena, Radka DUDOVÁ a Hana MAŘÍKOVÁ, 2007. *Podmínky rodičovství v podnikovém prostředí v mezinárodním srovnání: Sociologické studie* [online]. [cit. 2016-02-11]. ISBN 978-80-7330-127-9. Dostupné z: <http://www.soc.cas.cz/publikace/podminky-rodicovstvi-v-podnikovem-prostredi-v-mezinarodnim-srovnani>
- [15] MACHOVCOVÁ, Kateřina a Lada WICHTERLOVÁ, 2008. *Nedostatek míst v předškolních zařízeních se dotýká i zaměstnavatelů*. Rovné příležitosti do firem [online], 11-12. [cit. 2016-03-11]. ISSN 1802-7202. Dostupné z: <http://www.feminismus.cz/cz/clanky/nedostatek-predskolnich-zarizeni-se-dotyka-i-zamestnavatelu>

- [16] MAJERČÍKOVÁ, Jana, Bronislava KASÁČOVÁ a Ilona KOČVAROVÁ, 2015. *Předškolní edukace a dítě: Výzvy pro pedagogickou teorii a výzkum*. 1. vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií. ISBN 978-80-7454-554-2.
- [17] Mateřská škola Univerzity Palackého v Olomouci [online]. [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.ms.upol.cz/>
- [18] MENDELOVA UNIVERZITA MÁ SVOJI VLASTNÍ ŠKOLKU!. Fytaci.cz [online]. Brno. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.fytaci.cz/clanky/23-mendelova-univerzita-ma-svoji-vlastni-skolku?limit=11&newsLimit=7>
- [19] MŠMT, 2009. *Zpráva o vývoji českého regionálního školství od listopadu 1989* [online]. [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/VKav_200/zprava2009/zprava_vyvoj_skolstvi.doc
- [20] MŠMT, 2015. Výkonová data o školách a školských zařízeních – 2003/04 – 2013/14 [online]. [cit. 2016-03-12]. Dostupné z : <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/vykonova-data-o-skolach-a-skolskych-zarizenich-2003-04-2013>
- [21] OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA – ADAPTABILITA, 2010. Univerzitní školka ČVUT v Praze. In: [Www.esfcr.cz](http://www.esfcr.cz) [online]. [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: http://www.prahafondy.eu/cz/oppa/projekty/952_univerzitni-skolka-cvut-v_regcislo2191.html?support=@cislo=&zadpartner=&obsah=%E8vut&z-all=1&stranka=1
- [22] OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA – ADAPTABILITA, 2013. Zřízení univerzitní školky na VŠE v Praze. In: [Www.esfcr.cz](http://www.esfcr.cz) [online]. [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: http://www.prahafondy.eu/cz/oppa/projekty/1661_zrizeni-univerzitni-skolky-na_regcislo5125.html?support=@cislo=&zadpartner=&obsah=&z-all=&stranka=20
- [23] OPERAČNÍ PROGRAM PRAHA – ADAPTABILITA, 2015. Rozvoj služeb péče o děti v univerzitní mateřské školce Rybička Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze. In: [Www.esfcr.cz](http://www.esfcr.cz) [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.esfcr.cz/projekty/univerzitni-materska-skola-a-klub-predskolaku?highlightWords=mate%C5%99sk%C3%A1+%C5%A1kola+olomouc>

- [24] PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK, 2013. *Soukromá a firemní školka od A do Z: jak založit a provozovat soukromé nebo firemní zařízení předškolní výchovy*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4699-9.
- [25] PRŮCHA, Jan, 2004. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*, Praha: Portál. ISBN 80-7178-977-1.
- [26] Předpis č. 472/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů ČR*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-472>
- [27] REGIONPRESS, 2011. *Univerzitní mateřská škola Hrášek* [online]. Boskovice, 2011(7). [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.regionpress.cz/Univerzitni-skolka-Hrasek-id-7643.aspx>
- [28] ŠMELOVÁ, Eva, Martina FASNEROVÁ a Jitka PETROVÁ, 2013. *Univerzitní mateřská škola a její specifika v oblasti předškolního vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3877-1.
- [29] ŠTVERÁK, Vladimír, 1988. *Stručné dějiny pedagogiky: vysokoškolská příručka pro studenty vysokých škol připravujících učitele*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN: 14 – 680 – 88.
- [30] ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ, 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.
- [31] TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI, 2014. *Tisková zpráva - Otevřeli jsme univerzitní mateřskou školu*. In: [Www.tul.cz](http://www.tul.cz) [online]. Liberec: Technická univerzita v Liberci. [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.tul.cz/verejnost-a-media/tiskove-zpravy/58/download>
- [32] TEŤHALOVÁ, Marie, 2010. *Ještě jim nebylo šest a už chodí na ČVUT*. Informatorium 3-8 [online]. [cit. 2016-04-11]. 2010(10). ISSN 1210-7506. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/scripts/printpreview.asp?id=8563>
- [33] *Univerzitní mateřská škola Hrášek Mandelovy univerzity v Brně* [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.hrsekms.cz/>

- [34] Univerzitní mateřská škola Lvíčata [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://lvicata.cvut.cz/ums/>
- [35] Univerzitní mateřská škola Rybička přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.skolkarybicka.cz/>
- [36] Univerzitní mateřská škola Škatulka v Liberci [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.msskatulka.cz/>
- [37] Univerzitní mateřská škola VŠB - TUO [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://www.umsostrava.cz/>
- [38] Univerzitní mateřská škola Vysoké školy ekonomické v Praze [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://lvicata.cvut.cz/ums/trida-kupci>
- [39] Univerzitní mateřská škola Qočna [online]. [cit. 2016-02-11]. Dostupné z: <http://qocna.utb.cz/>
- [40] WICHTERLOVÁ, Lada, 2007. *Klíč k jeslím*. Praha. Gender Studies, o. p. s. ISBN: 987-80-86520-22-3.
- [41] Zákon č. 455/1991 Sb. ze dne 2. 10. 1991 o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů ČR*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-455>
- [42] Zákon č. 306/1999 Sb. ze dne 18. 11. 1999 o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů ČR*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-306>
- [43] Zákon č. 561/2004 Sb. ze dne 24. 2. 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů ČR*. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>
- [44] Zákon č. 262/2006 Sb. ze dne 21. 4. 2006, zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů ČR*. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/ppropo.php?ID=z262_2006_6
- [45] Zákon č. 247/ 2014 Sb. ze dne 23. 9. 2014 o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině a o změně souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů ČR*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2014-247>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MŠ Mateřská škola

UMŠ Univerzitní mateřská škola

Pozn.: V seznamu nejsou uvedeny symboly a zkratky všeobecně známé nebo používané jen ojediněle s vysvětlením v textu.

SEZNAM TABULEK

Tab. 1a – Vývoj počtu MŠ v ČR v letech 2004/05 – 2008/09

Tab. 1b – Vývoj počtu MŠ v ČR v letech 2008/09 – 2013/14

Tab. 2 – Počet soukromých MŠ v ČR od roku 2005/06 až 2013/14

SEZNAM PŘÍLOH

P1 : Informovaný souhlas o využití výzkumného interview

PŘÍLOHA P 1: INFORMOVANÝ SOUHLAS O VYUŽITÍ VÝZKUMNÉHO INTERVIEW

INFORMOVANÝ SOUHLAS O VYUŽITÍ VÝZKUMNÉHO INTERVIEW

pro bakalářskou práci s názvem

Polarity práce univerzitních mateřských škola na příkladě mateřské školy Qočna

Výzkum probíhá pro účely zpracování bakalářské práce Dominiky Maňáskové vedené na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, obor Učitelství pro mateřské školy.

Rozhovor je zcela anonymní, tudíž nikde nebude uvedeno Vaše jméno ani údaje, podle kterých by Vás bylo možné identifikovat. Rozhovor se zaznamenává na diktafon, nahrávka však nebude nikde zveřejněna a slouží pouze k účelům přepsání rozhovoru do písemné formy. Přepsaný rozhovor Vám bude zaslán na Vaši emailovou adresu. Rozhovor se bude dále hodnotit a jeho výsledky budou využity v praktické části mé bakalářské práce.

Z důvodu zachování anonymity nebude v této bakalářské práci uveden přepis rozhovoru v plném rozsahu. Budou publikované pouze části přepisu rozhovoru a všechny veřejně přístupné výstupy z výzkumu a jeho analýzy budou citovány anonymně a bude s nimi nakládáno bez vazby na Vaši osobu.

Souhlasím s poskytnutím rozhovoru Dominice Maňáskové pro účely její bakalářské práce.

Ve Zlíně dne:

Podpis:

Podpis výzkumníka: